

XII. Erdélyi Tudományos Diákköri Konferencia  
Protestáns Teológiai Intézet – Kolozsvár

IMREH JENŐ – LÁSZLÓ  
IV. évfolyam

# **A pedagógus Jézus**

Témavezető: Dr. Adorjáni Zoltán

Kolozsvár, 2009

*"Oly magas a mérce Uram, melyet nekünk állítottál.  
Nehéz nekem betartanom, mit várnál, mit tanítottál."*

*Tukacs Istvánné Ica: Gondolatok*

## TARTALOM

Bevezető gondolatok.....	2
1. A zsidó nép nevelési szokásai.....	3
1.1. Nevelés az Ószövetségben.....	4
1.1.1. Családi nevelés.....	4
1.1.2. A tanítók.....	7
1.1.3. A zsinagógai iskolák.....	8
1.2. Nevelés az Újszövetségben.....	9
1.2.1. Az írástudók és farizeusok nevelésben való szerepe.....	10
2. A pedagógus Jézus.....	12
2.1. Jézus Krisztus neveltetése.....	12
2.2. A tanító Jézus.....	13
2.2.1. A prófétaként tanító Jézus.....	13
2.3. Az írástudók és Jézus tanításának közös vonásai, illetve különbségei...14	
2.3.1. Jézus és az Ószövetség.....	15
2.3.2. Az írás Krisztus számára eszköz.....	15
2.3.3. A hallgatóság viszonyulása.....	16
2.4. A Mester és tanítvány kapcsolata.....	17
2.5. A tanítás tárgya és célja a hitvallástétel: Jézus Krisztus.....	20
2.6. Krisztus tanításának jellemzői.....	22
2.6.1. Hatalommal tanított.....	22
3.6.1.a. Jézus Krisztus és az Atya kapcsolata.....	23
2.6.2. Tudással tanított.....	24
2.6.3. Szeretettel tanított.....	24
2.7. Neveléstani szempontból .....	26
2.7.1. Jézus kifejezőmódja.....	26
3.7.1.a. Tanításának fő módszere és eszköze a: Példázat, Példabeszéd.....	26
2.7.2. Vizualitás.....	30
2.7.3. Jézus előadásmódja.....	31
2.7.4. Jézus Krisztus előadásmódjának érdekessége (humora).....	31
2.7.5. Tanításának költőisége.....	32
2.7.6. Tanításának más jellemzői.....	32
Összegzés – Krisztus mai pedagógusai.....	34
Felhasznált Irodalom .....	36

## Bevezető gondolatok

Vezérlige:

„És lón, mikor elvégezte Jézus e beszédeket, álmétkodik vala a sokaság az ő tanításán: mert úgy tanítja vala őket, mint a kinek hatalma van, és nem úgy, mint az írástudók.” Mt 7, 28–29

A Názáreti Jézus élete része a történelemnek, de egyszersmind meg is haladja azt. Tanításának máig ható igazságai állásfoglalásra készítetik az embert. Aki megismerte tanítását, többé már nem lehet közömbös iránta. Hitünk szerint Jézus Krisztus ezzel a küldetéssel kezdte meg működését csaknem kétezer esztendővel ezelőtt: összebékíteni az egykor harmóniában álló transzcendens és immanens világot, hidat építeni Isten és ember között. Életének fő célja az volt, hogy Isten dolgait cselekedje, bizonyoságot tegyen Isten elközeledő országáról. Megváltói tettét megelőzően sokat időt töltött az emberek közösségében: tanította, oktatta, nevelte őket. Ezáltal lett nemcsak Megváltó, hanem a korabeli zsidóság és a mindenkori keresztények igazi *Tanítója*. Dolgozatom célja az, hogy rövid és átfogó képet adni a **Pedagógus Jézusról**.

Dolgozatomban deduktív és az analitikus módszert használva mutatom be Jézus Krisztus pedagógia munkásságát, nézeteit. Ezt megelőzően az ószövetségi és újszövetségi kor nevelési felfogásait és tanítási módszereit összegzem – a jobb megértés céljából. Ez után ismertetem Jézus Krisztus nevelési elméletének és gyakorlatának főbb vonásait a Szentírás és szakirodalom alapján. Dolgozatom legfőbb forrása a Szentírás, mivel ez nyújtja Jézus tanítói munkásságának leghitelesebb képét.

A hellenizált zsidó világ és Jézus Krisztus megváltásközpontú tanítása között nemcsak különbségek, hanem hasonlóságok is felfedezhetőek. A tanítási elvek folyamatosan hasonlítom össze, mert így jobban kidomborítható Jézus pedagógiai nagysága.

Az Újszövetség megragadó módon mutatja be Jézus Krisztus nevelési módszerét, és ez gondolkodásra serkenthet.

## 1. A zsidó nép nevelési szokásai

Jézus Krisztus nevelésre-tanításra vonatkozó szavait, tetteit nem érthetjük meg anélkül, hogy ne tanulmányoznánk azt a jól körülhatárolható nevelési rendszert, amelyben ő részesült. Különösképpen arra kell figyelniünk, hogy milyen utalásokat találunk erre vonatkozólag a Szentírásban.

Az Ószövetség számtalan nevelésre vonatkozó utalást tartalmaz. Természetesen nemcsak azokat az igéket kell a neveléssel kapcsolatban figyelembe vennünk, amelyek konkrétan ezt a kifejezést használják. Kenessey Béla találóan fogalmaz, amikor arról ír, hogy a törvény alig ad a nevelésre vonatkozóan utasítást, hogy a próféták elsősorban más kérdésekkel foglalkoztak, nem a szülőknek adandó nevelési tanácsokkal. A költőkre vonatkozóan pedig a következőket mondja: „A költők lelke a seregek Urának trónjánál időzik inkább, mintsem a kicsiny családi körrel vesződnek, vagy elmerül önmagába és saját bűjút baját zokogja el, avagy keservesen sír a nép hitetlensége és az emiatt jövő romlás felett, mintha csak a bölcs Példabeszédekkel érdekelné közelebbről a családi élet, a gyermekek nevelése”.<sup>1</sup>

Arról sem szabad megfeledkezni, amikor a nevelés kérdéseivel foglalkozunk és nagy buzgalommal bevetjük magunkat a nevelés, oktatás munkájába, hogy KI az, aki nevel? MI az, ami a nevelés eszköze, hisz az előbbiek határozzák meg az eszközt és a célt is. Kenesseyvel kérdezhetjük: „... vajon van-e még a világirodalomban csak egyetlen másik olyan neveléstani mű is, mely magát az Istenséget tenné az ember nevelőjévé, s azokat az eszközöket mutatná fel, melyekkel a Teremtő az emberiséget Isten országává akarja tenni.”<sup>2</sup>

„Így szól az Úr, Megváltód, Izráelnek Szentje: Én vagyok az Úr, Istened, ki tanítlak hasznosra, és vezetek oly úton, amelyen járnod kell” (Ézs 48,17). Nem feledkezhetünk meg arról, hogy Izrael, az Úr választott népe. Isten maga nevelte és vezette őket. Tehát a nevelés tárgya sem csak a gyermek, hanem maga az ember! Ugyanez határozza meg a nevelés célját és eszközét is. Az Ószövetség népe életében döntő jelentőségű volt mindaz, amiről a teremtéstörténet és a 8. Zsoltár számol be: az istenképűség kérdése és az, hogy Isten kevésbé tette az embert kisebbé az angyaloknál, hatalommal ruházta fel, úrrá tette kezei munkáin. Ez azt jelenti, hogy Istennek célja van az emberrel az édenkerti bukás után is. S ez a cél az, hogy „Szentek legyetek, mert én az Úr, a ti Istenetek szent vagyok” (3Móz 19,2).

---

<sup>1</sup> Kenessey Béla: *Az Ó-testamentum pedagógiája*, Kolozsvár, 1887, 26.

<sup>2</sup> Kenessey: *i. m.* 4.

## 1.1. Nevelés az Ószövetségben

Tarjanyi Zoltán az ószövetségi zsidó nevelés egyedülálló és totális embereszményét a bibliai teremtéstörténetből kiindulva próbálja körvonalazni. Szerinte a teremtés történetének három fontos következménye volt az ószövetségi ember életére:

1. A zsidó gondolkodásban a munka szent dolog volt (ezt olyannyira fontosnak tartottak, hogy nélkülözhetetlenné vált, hogy mindenki értsen valamihez, ami a kétkezi munkához tartozik, még az írástudók is, pl. Hillél rabbi favágó, Jehuda rabbi pék, Pál apostol sátorkészítő).

2. A férfi es a nő egymásnak egyenrangú társa (míg az ókorban az a fajta másodrendűség – ld. a római társadalmi rendszert –, amely minden más kultúrában természetesnek számított a nőket illetően, a zsidóknál már abban az időszakban is korrekciókat tartalmazott).

3. Az ember isteni képet reprezentálja a világban, s ennél fogva csak akkor jut el emberségének a teljességére, ha kibontakozása alapjává teszi a Teremtővel való kapcsolatot. Tehát Tarjányi számára az ember istenképességében, a férfi es a nő egyenrangúságában, valamint a munka szentségében foglalható össze az ószövetségi embereszmény kialakításának mozgatórugója.<sup>3</sup>

De mindenekfelett az Ószövetség népének életet minden más néptől eltérően megkülönböztette a Jáhvéhoz fűződő kapcsolata. Isten kiválasztása, elhívása, szabadítása, szövetségkötése a nép és az egyen területére nézve meghatározó jelentőségű volt.<sup>4</sup> Ez jól tükröződött a zsidó nevelési hagyományokban is, amelynek három alappillére volt: a család, a tanítók es a zsinagógai iskolák.

### 1.1.1. A családi nevelés

Az izraeli család kezdettől fogva patriarchális jellegű volt: a családban az apa gyakorolta a hatalmat. Majdnem teljes hatalma volt gyermekei, felesége felett, de még megnősült fiai es azok feleségei felett is, ha azok nála éltek. A családot a vérségi kötelek es a közös lakóhely kötötte össze. A család egy „ház”, családot alapítani annyit jelent, mint „házat felépíteni” (Neh 7,4).

A gyermek születése áldásnak számított, nagy tisztesség volt, ha valakinek sok gyermeke született. A terméketlenséget próbatételnek vagy Istentől rendelt büntetésnek tekintették (1 Móz 20, 18). A meddőség nagy szégyen volt (ld. 1 Sám). A gyermekek közül inkább a fiúgyermeket értékelték, akik továbbvitték a nemzetséget, a nevet, s akiknek kezében megmaradt az atyai örökség. A leánygyermeknek kisebb becsük volt, sőt házasságkötés után el is vesztek a család számára. Ugyanez észlelhetp élesebben a római es görög kultúrákban is. A születés után közvetlenül nevet<sup>5</sup>

---

<sup>3</sup> Tarjanyi Zoltán: *Pedagógia I. A keresztény nevelés es oktatás története*, Apostoli Szentszék Könyvkiadó, Budapest, 1998, 29-31.

<sup>4</sup> Bodó Sára: *Hitre nevelés a Szentírásban*, in *Katechétikai es valláspedagógiai szöveggyűjtemény*, Debrecen, 1998, 19.

<sup>5</sup> Családnév akkor még nem létezett, a személynév mellé az apa nevét is odaillesztették, hogy ezáltal megkülönböztessék őt a hasonló nevűektől.

adtak a gyermeknek, amit általában az anya választott (1 Móz 29,30 – 30,24), de ezt megtehetette az apa is.<sup>6</sup> Az a szokás, hogy a névadással a nyolcadik napig, a körülmetélkedés napjáig várjanak, csak az Újszövetségben fordul elő<sup>7</sup>.

A gyermek első éveiben a nevelést az anya és a dajka végezte. Kettejük nevelő tevékenysége héberül  $\pi\text{SY}$  (pi'elben: 5Móz 8,5; Péld 31,1), ami intelmet, útmutatást (Jób 4,3) és fegyelmezést (1Kir 12,11) is jelent.<sup>8</sup> Az első oktatást az anyjuktól kapták (Péld 1,8; 6,20), aki még felnőtt korukban is adhatott tanácsot. Az anyai nevelés fontosságára utal Lémuel király beszéde „*mellyel tanította vala őt az anyja. Mit szóljak, fiam? Mit, én méhem gyermeke? Mit, én fogadásimnak gyermeke?*” (Péld 31,1–2). Amikor a gyermekek kinőttek a gyermekkorból, a nevelés teljes felelőssége az apára hárult, akinek legszentebb kötelessége volt a fiak tanítása. Az apa gyakorlatilag mindig tanító is volt, ugyanis csak az arisztokraták alkalmaztak hivatalos pedagógusokat (2Kir 10,1–7).<sup>9</sup> Az apa adta tovább Isten félelmére való nevelést, ami minden bölcsességnek kezdete, az erkölcsi tanításokat, a szülők tiszteletének, az öregek megbecsülésének követelményét.<sup>10</sup> Az apa tehát a család papja, a ház erkölcsi tanítása felett őrködik (Józs 24,15). Jób még áldozatot is mutat be fiaért, ha netalán vétkeztek volna (Jób 1,5). Az apa nem zsarnok, aki uralkodik, hanem ő a család fenntartója, vezetője. Nem korlátlan ura gyermekének, mint például a római családfő. Erre utal többek között az a tény is, hogy nem adhatja el gyermekét rabszolgának. Ez legfeljebb adósság esetén, rendkívül ritkán fordulhatott elő (2Kir 4,1).

A szülők a gyermek felé Istent képviselik. Ez a szerep adja, de egyben korlátozza is tekintélyüket. A gyermek nem a szülő tulajdona, nem azt tesz vele, amit akar. A rábízott életért felelőséggel tartozik. Ebből következik, hogy a nevelésnél is más szempontokat helyez előtérbe. A spártai edzett testű, hős felnőttet akar nevelni, az athéni hasznos polgárt, tudóst, vagy művészt a városállam számára, a római a nyers gyermekből csiszolt felnőttet. A bibliai, ószövetségi cél pedig az, hogy az ismeretek átadásával és fenyítéssel a gyermek eljusson az istenfélelemre és az Isten ismeretére. Az ószövetségi nevelési cél tehát nem más, mint az istenfélelemre való nevelés folyamata.

Az istenfélelemre hitre való nevelés folyamatában kitüntetett helye volt a rítusok közös gyakorlásának. Így a család természetes és kultikus közösség volt egyszerre, melynek papi feladatkörét az apa töltötte be (2Móz 12,3).<sup>11</sup> Izraelben az ünnepek központi helyet foglaltak el, ezek kifejezői a szövetségnek, s egyúttal társadalmi események is: a szombat megszentelése, az engesztelés napja (3Móz 23,26–28), a páskaünnep (2Móz 12,1–14), az aratás ünnepe stb. A páskaünnepre, amely nyolc napon át tartott, különös gonddal készültek, s egyben fontos családi esemény is volt. A gyermekekre ez az ünnep különös hatással lehetett, hiszen részt vehettek benne, megfigyelhették a

---

<sup>6</sup> Drimba Ovidiu: *Istoria culturii si civilizatiei I*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, 179.

<sup>7</sup> Ld. Keresztelő János (Lk 1,57–66); Jézus Krisztus (Lk 2,21–24); Tarsuszi Pál (Fil 3,5).

<sup>8</sup> Hans Walter Wolf: *Az ószövetség antropológiája*, Harmat, Budapest, 2003, 219.

<sup>9</sup> Tarjányi: *i. m.* 37.

<sup>10</sup> Bodó: *i. m.* 20.

<sup>11</sup> Tarjányi: *i. m.* 37.

barány megölését, elkészítését, átélhették a titokzatos éjszakát, amelyen senki sem feküdt le aludni, közösen fogyaszthatták el a húst, a keserű füveket, a kovásztalan kenyeret. A gyermek kérdezősködése része volt a családi ünnepségnek, mert erre válaszként mondhatta el a családfő újra és újra az egyiptomi szabadulás történetét: „*És mondd el a fiaidnak azon a napon: Amiatt történik ez, amit az Úr cselekedett velünk, amikor kijöttünk Egyiptomból*“ (2Móz 13,8). Az ünnepet megelőző este, a *széder*, amelynek az a legfontosabb célja, hogy a családfő elbeszélje gyermekének az ősi szabadulás történetét. Ez mindenekelőtt magához a szemléletes rítushoz kapcsolódott, s nem a gyermektől idegen fogalmakkal dolgozott, hanem történeteket mondott el. A történetek pedig sokkal jobban megrögződnek az emlékezetben, mint az argumentáló részletek. A rítusnak ez a felnőttekkel való közös átélése és a történetek által való tanítás az izraelita gyermek vallásos nevelését különösen is eredményessé tette. A liturgia összekötése a történelemtől szóló elbeszéléssel teológiailag megalapozású volt, s igen hatásosnak bizonyult didaktikailag is. A múlt nagy alakjai úgy léptek a felnövekvő ifjú elé, mint követésre méltó példaképek. A *széder*-est könyve a haggada-elbeszélés, az egyiptomi kivonulás története.<sup>12</sup>

Kenessey minderről így ír: „*A bibliai koron belül a vallásos nevelés, míg egyfelől élet és példaadás volt, másfelől a nagy nemzeti emlékek szent történeteinek, a múlt nagy eseményeinek, s az ezeken alapuló nagy ünnepek jelentéseinek elbeszélésében és a gyermekeknek a kultuszba való tényleges bevezetésében állott. A törvénynek száraz emlékeztetése magában a törvényben sehol sincs parancsolva... A gyermekek tehát formális tanítás helyett inkább a naponként való gyakorlás és alkalomszerű felvilágosítás álltak ismerkedtek meg a vallásos szokásokkal és intézményekkel.*”<sup>13</sup>

Az írás-olvasás elsajátítása is az apa segítségével történt. Ez a zsidóságban viszonylag korán elterjedt, részint mert szükség volt a jámbor és bölcs élethez, hogy az ember saját maga is olvashassa Isten törvényét, másrészt praktikus okokból is kellett az írás: pl. a váló levelet mindig saját kezűleg kellett megírni.<sup>14</sup>

Fontos helye volt a gyermeknevelésben annak az erkölcsi elvnek, hogy az öregkor tiszteletet érdemel, s hogy e tiszteletet minden gyermeknek ki kell nyilvánítania: az öregekkel szemben szerényen viselkedjék a fiatal, beszéljen keveset, hallgassa meg az öregek tanításait, mely hosszú tapasztalat eredménye.<sup>15</sup> Következésképpen a nagyobb testvér felelősséggel tartozott a kisebbért. Erre vonatkozóan gondoljunk József történetére. Amikor Ruben nem találja a kútban Józsefet, megszagatja ruháit, és kétségbe esik (1Móz 37,29). Egy másik történet is hasonlóan mutatja az idősebb testvér tekintélyét. Dávid felkeresi testvéreit s közben hallja Góliátot, s mert beszélgetni kezd az emberekkel, bátyja alaposan megdorgálja őt (1Sám 17,28).

---

<sup>12</sup> Bodó: *i.m.* 21.

<sup>13</sup> Kenessey: *i.m.* 25.

<sup>14</sup> Tarjányi: *i.m.* 37.

<sup>15</sup> Finánczy Ernő: *Az ókori nevelés története*. Budapest, 1906, 303 (reprint kiadás:1984).



A szülők iránti tisztelet, az engedelmisség, a szerénység, a mértékletesség a lányokra éppúgy vonatkozott, mint a fiúkra. A leánynevelés fő célja, hogy a leány majdani hitvesi, anyai és házi kötelességeinek mindinkább megfeleljen. A zsidó nő eszményképét a Péld 31,10–31 állítja elénk. A bírák korában igen sok zsidó családban a nőnek ez az eszményképe irányította a leánynevelést, valamint az „*amilyen az asszony, olyan a leány is*” (Ézs 16,44) közmondás is.<sup>16</sup> Az anya tehát, minden igyekezetét arra fordította, hogy leánya isteni félelemben nevelkedjék, hogy a házi munkához és a házi teendőkhöz értsen, hogy a takarékoság, a mértékletesség, szorgalom és munkaszeretet erényei kifejlődjenek benne. Következésképpen az Ószövetségben a kedvesi, anyai és gazdasszonyi teendőkre való felkészítés adta meg a leánynevelés jellegzetes vonásait.<sup>17</sup>

A családi nevelés igen szigorú volt, s az istenfélelmen alapult. A zsidó felfogás szerint jót tesz a gyermekkel az, aki megtöri és meghajtja akaratát, s aki feltétlen engedelmisségre szorítja. Csak az ily módon fegyelmezett fiatal lesz majd képes felnőtt korban is alárendelni magát Isten akaratának és törvényének. Így a testi fenyítés alkalmazása is elfogadottnak minősült.<sup>18</sup> Már a Példabeszédek bevezető mondatai között is ott szerepel az „*értelmes mondások*”, „*a szép szavak*” mellett az „*intés*”, a fegyelmezés is: „*Aki kíméli botját, gyűlöli fiát, de aki szereti, idejében megfenyíti*” (Péld 13,24). „*A gyermek szívéhez hozzátartozik az ostobaság, de a fenyítő bot kiűzi belőle*” (Péld 22,13). Az időben és módjával alkalmazott dorgálás vagy fenyítés a bűnbe tévedéstől és annak következményeitől mentheti meg a gyermeket, az ifjút: „*Aki semmibe veszi az intést, önmagának árt, aki pedig hallgat a dorgálásra, értelmessé válik*” (Péld 15,32).<sup>19</sup>

Mindezek ellenére tudósít a Szentírás olyan esetekről is, ahol a szülői nevelés csődbe ment. Az 1Sám 2,12skk arról tudósít, hogy Éli főpap lévén túl elnéző volt fiaival, ezért azok letértek az Úr útjáról, és a papi tisztet megrontották. Büntetésül az Úr a filiszteusok kezébe juttatja Izraelt és a Szövetség ládáját. Az 1Sám 8,1skk arról számol be, hogy Sámuel fiai sem követik azzal a buzgalommal és hűséggel Istent, mint maga a próféta. Ezekben a helyeken válik nyilvánvalóvá, hogy az emberi, szülői nevelés sikertelensége nincs kizárva, még a mélyhitű család sarjadékaiban sem<sup>20</sup>.

### 1.1.2. A tanítók

A fiatal izraelinek a családon kívül is adódott lehetősége a tanulásra: ott lehetett a város kapuinál a vének beszélgetéseinél, láthatta, hogyan hoznak egy-egy ügyben ítéletet. Látogathatta szüleivel a szent helyeket (1Sám 1. 4.), a jeruzsálemi templomot, hallhatta az énekléseket, a tanításokat<sup>21</sup>. A

---

<sup>16</sup> Ugyanezt az életbölcsest fejezi a magyar nyelvben számos közmondás: pl. Nézd meg az anyját, vedd el a lányát! Vagy: Nem esik messze az alma a fájától.

<sup>17</sup> Finánczy: *i. m.* 312–313.

<sup>18</sup> Bodó: *i. m.* 22.

<sup>19</sup> Tóth Kálmán: *Az Úrnak félelme: ez a bölcsesség*, Kálvin Kiadó, Budapest, 1998, 28.

<sup>20</sup> Wolf: *i. m.* 220.

<sup>21</sup> Bodó: *i. m.* 22.

bölcsök és tanítók megjelenésével a közösségi tanítás is elkezdődött. Ők ugyanazt a szerepet töltötték be a nép körében, mint a családapák a családban, de rendszerezettebben és átfogóbban tudtak tanítani Isten törvényeiről és a jámbor emberi életéről.<sup>22</sup>

A hitre nevelés elsősorban a papok feladata volt, akik a Törvény őrzői és magyarázói voltak. Lényeges a próféták működése is, akik mint Isten küldöttei hirdették Isten hatalmas igazságait. A királyok korában ők voltak a nép legjobb tanítómesterei a vallás és erkölcs kérdésében. A 2Krón 17,7-9 többek között azért tartja fontosnak Josafát uralkodását, mert ez az istenfélő király a nép tanításáról is gondoskodott. Vezéreket, lévitákat és papokat küldött ki, akik városról városra járva az Úr törvénykönyve alapján tanították kortársaikat. Hasonlóképpen a próféták is bátran tanították az Egek Istenének nagyságos dolgait, sőt arra is törekedtek, hogy az utókor számára is megmaradjon az Úrnak beszéde. Éppen ezért tanítványokat is gyűjtöttek maguk mellé, így élt pld. Elizeus és a próféta tanítványok (2Kir 4,38). Őket valószínűleg valamilyen tervszerű oktatásban részesítették (Ézs 8,16; 50,4), de szervezett iskolai oktatásról a fogságig nincs tudomásunk.<sup>23</sup>

A tanulás természetesen önkéntes volt. A tanítómesterek maguk hívogatták, vagy kiküldött segítőtársak révén biztatták az ifjakat, hogy jöjjenek „*bölcsességet szerezni*” (Péld 4,7–9), mert nagy érték az (Péld 3,13–14). A hívogatásra érzéketlen, közömbös vagy éppen csúfolódó ostobákat így fenyíti meg: „*És elhagyátok minden én tanácsomat, és az én feddésemmel nem gondoltatok, én is a ti nyomorúságotokon nevetek, megcsúfollak, mikor eljő az, amitől féltetek*” (Péld 1,25–27).<sup>24</sup>

### 1.1.3. A zsinagógai iskolák

A babiloni fogságot követően a nevelés terén is változások történtek. A próféták letűntek, de írásba foglalt tanításuk az izraeliták erkölcsi kódexévé vált. Kialakult egy sajátos intézmény: az írástudók tanítószolgálat. Ők a törvény hivatott alkalmazói és magyarázói voltak. A fogság utáni minden nagyobb helységben zsinagógák keletkeztek, amelyekben imádkoztak, magyarázták a szent iratokat, s amelyekben ily módon népnevelés is folyt.

A zsinagógákhoz kapcsolódva jelent meg a szervezett, intézményes oktatás. Tarjányi szerint annak ellenére, hogy a zsinagóga eredetileg szombatoként a zsidóság népoktatását célozta meg, mégis már a kezdettől fogva ehhez kapcsolódott a gyermekek tanítása (írás és olvasás) is. A jeruzsálemi iskolában általában két iskola is működött: egy alapfokú és egy magasabb szintű. Olyannyira a zsinagógákhoz kötődött az ókori iskola, hogy csak Kr. e. az I. században alapítottak

---

<sup>22</sup> Tarjányi: *i. m.* 39.

<sup>23</sup> Bodó: *i. m.* 22.

<sup>24</sup> Tóth: *i. m.* 28.

először az imaházról független iskolát hellén hatásra.<sup>25</sup> Kr. e. 175-ben Jázon (a Jézus név görög formája) főpap idejében alapították az első torna- és küzdőtér, ami egyben nevelési központ is volt.<sup>26</sup>

Krisztus korában már elemi iskolák is működtek, a Talmud szerint azonban csak Kr. u. 64-ben tették kötelezővé az elemi oktatást, amit csak fiúk látogathattak. Három fő tantárgyuk volt: a tiszta héber nyelv, a szent iratok megértése céljából, Izráel története az írások alapján és a Törvények.<sup>27</sup>

W. Jentsch megfigyelésével szeretném összegezni az ószövetségi ember nevelésszempontját: a nevelés célja az Ószövetségben az volt, hogy elvezesse az ifjakat az Istennel való közösségre, az általa kötött szövetség hűségese megélésére, valamint az Úr félelmére. A nevelés egyik leginkább figyelemreméltóbb mozzanata az a jelenség, amely a legmodernebb pedagógiákban is megjelenik: a gyermek tevékeny részvétele a nevelési folyamatban. Nemcsak hallott valamiről, hanem volt azzal kapcsolatos élménye, együttes élménye, s ez által mintegy beleszokott a kultusz mindennapi valóságába.<sup>28</sup>

## 1.2. Nevelés az Újszövetségben

Amikor az újszövetségi nevelésről beszélünk, akkor a *κατηχεο* igére kell alapoznunk, melynek jelentése: elhangzik, visszhangzik, tudósít, közöl, tanít, utasítást ad.<sup>29</sup> A katekézis szóbeli tanítást jelent, és *„több mint bizonyos tannak, vagy ismeretanyagának az átadása: Isten igéjének hirdetése azok számára, akik azt eddig még nem ismerték.”*<sup>30</sup>

Az Újszövetség világában részben folytatódik az a fajta hitre és Isten tiszteletére való nevelés, amely az ószövetségi korban már gyakorlattá vált. A családi nevelés továbbra is nagyon fontos volt a zsidók nevelési gyakorlatában. A nyolcadik napon természetesen körülmetélték a gyermeket, majd a jeruzsálemi templomba vitték, hogy bemutassák az Úr előtt. Ez az alkalom rítus, ünnep volt a család számára, mert a gyermeket Isten áldásának tekintették. A családfő szerepe rendkívül hangsúlyos volt a gyermekek életében. Az első és legfontosabb, hogy megtanították a gyermeket kérdezni. Módszerüknél a kiinduló pont tehát az volt, hogy a gyermek kérdezzen, és ha kérdez, kapjon rá felvilágosítást. Kenessey így fogalmazza meg mindezt: *„...a gyermek csak akkor világosítsák fel valami felől, ha ő maga érdeklődik iránta. Nem kell száraz, rideg tanokat neki elmondani, s mintegy lelkébe beerősölni, mert így úgyszólván elfeledi, hanem csak akkor kell neki valamiről beszélni, ha már ez vagy amaz magára vonta figyelmet, s látván maga előtt valamely emléket, vagy valamely kultuszi*

---

<sup>25</sup> Tarjányi: i. m. 40.

<sup>26</sup> Bustya Dezső: *Újszövetségi kortörténet*. Egyetemi jegyzet, Marosvásárhely, 2002, 12.

<sup>27</sup> Bodó: i. m. 23; Tarjányi: i. m. 40.

<sup>28</sup> Werner Jentsch: *Handbuch der Jugendseelsorge I*, Gütersloh, 1973, 26.

<sup>29</sup> *Újszövetségi fogalmak*, szerk. Vohmann Péter, Evangéliumi Kiadó, Budapest, 235–236.

<sup>30</sup> Szabó Géza: *Katechetika*. Kurzus, Budapest, 1980, 14.

*szertartást megtartja emlékében az ezekhez fűzött tanítást. Nagy súlyt fektet a törvényadó arra, hogy a gyermekekkel való folyamatos beszélgetés által képeztessek annak lelke.*<sup>31</sup>

Az újszövetségi korban tehát, a nevelés legfontosabb eszköze a kérdés-felelet volt. Emellett fontos és gyakran alkalmazott eszközök voltak még az ismétlés, az emlékezetbe vésés, találós kérdések feladása, fegyelemmel, akár vesszővel való nevelés. Az idősebbek tiszteletét ebben a korban is hangsúlyozták a nevelés során. A munka szeretetét is továbbadták, illetve megkövetelték.

### **1.2.1. Az írástudók és farizeusok nevelésben való szerepe**

A *zsinagógai iskolák* című fejezetben már láthattuk, hogy a babiloni fogság után a zsidó társadalomban kialakul egy sajátos réteg: az *írástudók*. A szolgálatuk a hagyományok szerint Ezsdrás működésével kezdődik el (vö. Ezsdrás 7,10–11). E tanítószolgálat lényege a Tóra magyarázata, Isten akaratának felmutatása a mindennapi élet nagy és kicsi kérdéseiben egyaránt. A tanítás anyaga a törvény, ezért az írástudók tanítószolgálatának hangsúlyozottan jogi jellege van.<sup>32</sup>

Jézus korában az írástudókat már együtt említik a farizeusok csoportjával. Az ő tanítói szolgálatuk fontos volt a zsidó nép számára, mert a farizeusok és írástudók tanították a Törvényt. Élőszóval tanítottak és tanításuk élőszóban szállt tovább apáról fiúra. Tanulmányozták a héber kánon iratait és pontosan megállapították az minden szavának értelmét. Előszeretettel idézték az Írásokat, különösen a Tórát. Ezzel a tekintéllyel forgolódtak a nép között, valamint erkölcsi és jogi kérdésekben ítéletet hoztak közöttük. Így a nép bizalommal volt irántuk, mert láthatta a nyilvánosság a vitatkozásokat, amiket folytattak egymással. Ilyenkor villogtatták tudásukat, s a céljuk az volt, hogy követőkre találjanak a nép körében. Tanítványokat is gyűjtöttek maguk köré, akiket képes beszédekkel tanítottak, áldozatokat is hoztak a tanítás érdekében. Jézus is elismeri, hogy nagy területeket is bejárnak, megkerülik a tengert azért, hogy egy pogányt hívővé tegyenek.<sup>33</sup>

A zsinagógai iskolákban is tanítottak, és ott is a nyilvánosság előtt megvitattak hitbeli, erkölcsi és jogi kérdéseket. Ilyenkor a figyelmes ifjak nagyon sokat megtanulhattak a farizeusoktól és írástudóktól, mert mindannyian törekedtek, tartalmasabbat mondani, mint a társuk és előszeretettel idézték elődeik bölcs mondásait. Máté evangéliumának 23. része apró életképek révén mutatja be a farizeusokat, így elképzelhetjük magunknak a farizeusok mindennapi életét. A farizeusokat mindenfelé a szentség aurája veszi körül, szent emberekként tiszteli őket a nép. Övék az első hely a zsinagógákban, ha vendégségbe mennek, a díszhelyet kapják (Mt 23, 6 és a párhuzamos igehelyek: Mk 12,38.40; Lk 11,43). Az utcákon és a tereken különös tisztelettel köszöntik, szólítják meg őket (Mt

---

<sup>31</sup> Kenessey: *i. m.* 26.

<sup>32</sup> Szabó: *i. m.* 14.

<sup>33</sup> Mt 23,15. Az idézett részben ostromozza Jézus a farizeusokat és írástudókat, de értékeli is fáradozásukat.

23,7). „Mózes katedráján” ülnek (Mt 23,2), és amit parancsolnak, azt még a keresztényeknek is követniük kell (Mt 23,3).

Az eddigiek alapján elmondhatjuk, hogy a farizeusoktól való tanulás annyira fontos volt, mint manapság egy elemi iskolában való járás, hiszen bölcsességgel rendelkeztek, amit némely esetben villogtattak, viszont tanításuknak tartalma, módja és gyakorisága éltette a nép életében az igaz kegyességet. Bár Krisztus megdorgálja őket életmódjuk miatt, mégis kimondja, hogy amit mondanak, tanítanak, azt a nép cselekedje is meg, mert a tanításuk az írásokon alapszik (Mt 23,3).

Az Újszövetség korának különös tanítója volt Pál apostol. Ő nem volt szemtanú abban az értelemben, ahogy Krisztus tanítványai, mégis úgy tudott bizonyosságot tenni az evangéliumról, mint aki hitében és lelkében szemtanúvá vált. Missziói útjai során számtalanszor katekizát, minden alkalmat megragadott a tanításra. Voltak tanítványai is: Timóteus, Titusz és Epafrász.

Pál apostol anításának jellemzője volt hitelesség. Tanításában egyaránt megtalálható egy kikristályosodott teológiai látásmód kifejtése, és konkrét kérdésekre adott gyakorlati válaszok megfogalmazása. Magas színvonalon, mégis egyszerűen tanított. Leveleiben szinte beszélget a címzettekkel. Szívesen használ képeket; pl. a sport területéről, a mindennapi életből (agyagcserép-hasonlat, futóverseny). A költészet is megjelenik leveleiben, tanításában (ld. a szeretet himnusza; 1Kor 13). Pál apostol munkásságával terjedt el az írásbeli tanítás módja.<sup>34</sup>

---

<sup>34</sup> Szabó: *i. m.* 15.

## 2. A pedagógus Jézus

Az előző fejezetből megláthattuk, hogy Jézus a már évszázadok óta működő nevelési rendszerbe született bele. Azt is, hogy népének évszázados nevelési és tanítási felfogásai milyen erkölcsi, hitbeli elveken alapultak. A pedagógus Jézus ezeket a pedagógiai felfogásokat tökéletesíti, illetve újat hoz melléjük.

### 2.1. Jézus Krisztus neveltetése

Az újszövetségi korról és magával az Újtestamentum nevelési felfogásaival, neveléstípusaival kapcsolatban felvetődik az a kérdés, hogy milyen lehetett Jézus neveltetése? Milyen típusú nevelésben részesítették szülei? Későbbi tanítói szolgálatában milyen gyerekkori tapasztalatokat használt fel, azokon hogyan és mit módosított?

Jézus nevelő atyja a Júda nemzetségéből származó József, aki vallásához és a népe hagyományaihoz hű férfi volt. Fiát, az akkori szokás szerint, nyolcad napon körülmetélteti, és az angyal jelenését megértve a Jézus nevet adta gyermekének (Lk 2,21). A körülmetéltetés után felviszik a gyermeket Jeruzsálembe és ott bemutatják az Úrnak (Lk 2,22–24). Ekkor hangzik el Simeon bizonyágtétele, majd ezt követően arról olvashatunk, hogy „*a kisgyermek pedig növekedék és erősödék lélekben, teljesedve bölcsességgel, és az Istennek kegyelme vala ő rajta*” (Lk 2,40). Ahogyan korának többi gyermeke, ő is korán megismerkedhetett a Tórával, „*apja*” neki is elmondhatta a páska ünnep történetét, megtaníthatta a *Halld Izráelt* (Deut 18), a Tízparancsolatot (Ex 20), a törvény fontos részeit.

Jézus nemcsak a Tóra ismeretében volt otthonos, hanem ismerte a próféták iratait, a zsoltárokat is. Az ő szülei is elmentek évenként Jeruzsálembe a húsvét ünnepére (2Móz 23,14–17; 5Móz 16,16–17), s amikor tizenkét éves lett, szintén felmentek Jeruzsálembe az ünnepi szokás szerint, hogy bemutassák az ünnepi áldozatot (Lk 2,41–42). Ez nemcsak azt jelentette, hogy Jézus újra átélte a közös ünneplés élményét, hanem azt is, hogy mostantól kezdve lezárult a gyermekkora, ott ült a „*doktorok*” (tanítómesterek – διδάσκαλοι) között, „*hallgatta és kérdezgette őket*”, s mindenki csodálkozott feleletein (Lk 2,46–47). Lukács evangélista továbbá megjegyzi az édesanyjának adott feleletét: „*Mi dolog, hogy engem kerestek? Avagy nem tudjátok-é, hogy nekem azokban kell foglalatosnak lennem, amelyek az én Atyámnak dolgai*” (Lk 2,49). Tehát már gyermekként erős volt benne a küldetéstudat, valamint szeretettel felkészíti szüleit felnőtt korának munkásságára. Az ünnepről hazament szüleivel Názáretbe, és engedelmeskedett nekik, tehát az ötödik parancsolatot gyakorolta szülei iránt. Továbbá: „*Jézus pedig gyarapodék bölcsességben és testének állapotjában, és az Isten és emberek előtt való kedvességben*” (Lk 2, 52). Jézus tehát, mint Izráel népének egyik tagja, ugyanabban a nevelésben részesült, mint korának izraelita gyermekei.<sup>35</sup>

---

<sup>35</sup> Bodó: i. m. 24–25.

## 2.2. A tanító Jézus

Az evangéliumok egyhangúan tanúsítják, hogy Jézus nyilvános működéséhez szervesen hozzátartozott a tanítás, amely különböző helyeken történt: tóparton (Mk 4,1), sík terepen (Lk 6,17), hegyen (Mt 5,1), zsinagógákban (Mk 1,21; Lk 4,15) és a jeruzsálemi templomban (Mk 11,17 párhuzamos; Jn 7,14). Jézus tehát vándortanítóként tevékenykedett.

Tanítói szolgálatát tanítványai kiválasztásával és elhívásával kezdi (Mt 4,18skk; Mk 1,16–18). Galilea zsinagógaiban végzett első tanításaival folytatja (Mt 4,23; Mt 9,35; Mk 6,6; Lk 13,22), majd kiterjeszti szolgálatát „*Izrael házának eltévelyedett juhaira*” (Mt 10, 6).

Tanítói mivoltát és tekintélyét kortársai is elismerték, amikor a tanítókat megillető „*Rabbi*”<sup>36</sup> (Mester) megszólítással fordultak hozzá. Nikodémus így kezdi kérdését: „*Mester, tudjuk, hogy Istentől jöttél tanítóul*” (Jn 3,2). Az evangéliumok újra meg újra utalnak Jézus tanítói tevékenységére. „*A templomban tanít*” írja Márk (Mk 12,35); „*Tanít vala minden nap*” (Lk 19,47). Tanítványai egyenesen azt kérik Tőle: „*Uram taníts minket imádkozni*” (Lk 11,1). „*Sokat tanítja vala őket példázatokban*” írja Márk (Mk 4,2); ugyanő a Mk 6,34-ben „*kezdé őket sokra tanítani*”. A Lk 5,3 értesítése szerint „*a hajóból tanítá a sokaságot*”

### 2.2.1 A prófétaként tanító Jézus

Mivel Jézus tanításában sok olyan vonást fedezhetünk fel, amely a prófétákra emlékeztet, tanításának újszerűségét a prófétáknál szokásos „*karizmatikus hatás*”-ra is visszavezethetjük. Ez azonban nem mindenben kielégítő. Kétségtelen, hogy Jézus is párhuzamba állította tevékenységét a prófétákéval. Amikor a názáretiek elutasítással fogadták a zsinagógában tartott prédikációját, szomorúan állapította meg: „*A prófétának csak hazájában, rokonai körében, a saját házában nincs becsülete*” (Mk 6,4). A jeruzsálemiek megátalkodottságát is fájdalommal vette tudomásul: „*Jeruzsálem, Jeruzsálem, te megölsz a prófétákat, és megköved azokat, akik hozzád kaptak küldetést! Hányszor akartam egybegyűjteni gyermekeidet, ahogy a tyúk szárnyai alá gyűjti csibéit, de ti nem akartátok*” (Lk 13,34). Ezt a mondást érdemes kicsit közelebről megvizsgálni. Nem kétséges ezek alapján, hogy Jézus a próféták sorába állítja magát.

Jézus olyan kijelentéseket is tesz, amelyek nem illenek már a korábbi próféták ajkára. Jeruzsálem lakóinak, lényegében a választott népnek az összegyűjtése kifejezetten messiási feladat (vö. Ez 37,15–28; Zsolt 17). A csibéit szárnya alá gyűjtő kotló képe pedig Isten védelmező és oltalmazó gondoskodását szemlélteti az Ószövetségben (vö. 2 Móz 32, 11; Ézs 31, 5; Zsolt 36, 8). Jézus tehát olyan képet alkalmaz magára, amely az Ószövetségben Istenre vonatkozott. Ebből következik, hogy bár a próféták tevékenységét folytatja és a próféták sorsát tapasztalja meg, mégsem elegendő csupán prófétának tekinteni őt. Hasonló öntudatról tanúskodik az a mondás is, amelyben

---

<sup>36</sup> A *rabbi* Jézus korában nem volt még kizárólag a hivatalosan *felavatott* tanítók számára fenntartott cím.

Jézus, szintén csak honfitársai megátalkodottságát kifogásolva, egyértelműen kijelenti: ő nagyobb a bölcsesség atyjának tartott Salamonnál, illetve a pogányokat is megtérésre vezető Jónásnál (Lk 11,31–32). Isten akaratát közvetlenül hirdeti, azzal a bátorsággal, amellyel egykor Illés szembeszállt Akháb királlyal (1Kir 21), azzal a meggyőződéssel, amellyel szólt az Egek Istenének akaratát Mikeás, a Jimla fia (1Kir 22), azzal a szeretettel, amellyel megfeddte Nátán próféta a bűnbe esett Dávid királyt (2Sám 12) és azzal az egyedi hatalommal és szeretettel, amellyel felruházta az Atya.

Jézus az írástudók, papok és rabbik tanításához hasonlóan végzi szolgálatát, úgy azonban, hogy néhol a formát más (új) tartalommal tölti fel, néhol pedig a formán is változtat. Nem vetette el a régi tanítási módszert, hanem tökéletesítette azt.

### **2.3. Az írástudók és Jézus Krisztus tanításának közös vonásai, illetve különbségei**

Akárcsak az írástudók, Jézus is gyakran tanított zsinagógai istentiszteleteken. Hozzá is fordultak teológiai (Mk 10,1–12) és jogi kérdésekkel (Lk 12,13–15). Emellett ő is többször folytatott teológiai vitát más tanítókkal (Mk 11,27–12,37 és párh.). A írástudókhoz hasonlóan Jézusnak is voltak tanítványai, akik rendszeres oktatásban részesültek. Még a tanítás előadásában is megállapítható bizonyos rokonság: mind az írástudók, mind pedig Jézus kedvelték a képes beszédet, főleg a példabeszédeket.<sup>37</sup> Ám ha alaposabban összehasonlítjuk Jézus és az írástudók tanítói tevékenységét, jelentős eltéréseket is észrevehetünk.

Az írástudók számára az alapvető tekintélyt a Szentírás jelentette. Ezen belül is kiemelkedő helyet foglalt el a Törvény (Tóra). Az írástudók a Törvény értelmezését és konkrét alkalmazását tekintették fő feladatuknak. Bár különböző irányvonalak léteztek<sup>38</sup> s egy-egy irányvonalon belül előszeretettel hivatkoztak korábbi, nagy tekintélyű tanítókra, abban nem volt nézeteltérés, hogy a végső, mindent eldöntő tekintély az Írás szava. A Törvény vagy általánosságban az Írás értelmezéséhez kapcsolódtak a példabeszédek is.<sup>39</sup> Az írástudó kiindulási pontként a Törvény egyik cikkelyét vagy az Írás egyik kijelentését idézte. Ezt követhette a példabeszéd, amely az idézett szentírási mondat szemléltetésére és igazolására szolgált. A tanítványok oktatásának célja is a Törvény magyarázatában való elmélyedés és jártasság volt.<sup>40</sup> A tanulni vágyó fiatal választotta ki magának a megfelelő tanítót, s ő kérte a tanítványok körébe való felvételt. Az is előfordult, hogy egy tanulónak több tanítómestere volt. A tanítványok egy bizonyos idő után függetlenné váltak mesterüktől, s önálló tanítóként működtek tovább.

---

<sup>37</sup> Eduard Lohse: *Umwelt des Neuen Testaments*, Göttingen, 1980, 82–86.

<sup>38</sup> Pl. Sammaj iskolája szigorúbb, Hillél iskolája engedékenyebb álláspontot képviselt.

<sup>39</sup> Tarjányi Zoltán: *Pedagogia Christiana*. In: *Teológia* XXVIII. évf., 1993/1. sz. 62.

<sup>40</sup> Uo.



„Jézus tanítói működésében a kiindulópont: öntudata, illetve precízebben: preegzisztenciája” volt.<sup>41</sup> Tanításának lényege az volt, hogy általa meg lehet nyerni Isten országát. Ő is nagyon jól ismerte az ószövetségi Szentírást, ügyesen és eredeti módon tudott bibliai szövegekre hivatkozva érvelni. Vitabeszédeit általában ellenfelei kezdeményezték, provokáló vagy kifejezetten ellenséges szándékkal; így az Írásra való hivatkozás Jézus részéről inkább az ellenfél felvilágosítására, meggyőzésére szolgált. Természetesen a vitabeszédeken kívül is utalt a Szentírássra és gyakran idézte.

### 2.3.1 Jézus és az Ószövetség

Jézus „számára az Írásra való hivatkozás csak eszköz volt, s nem önmagában álló és önmagáért történő tevékenység. Lényegében saját működését, a megszokottól eltérő és az ellenfelek által kifogásolt magatartását s nem utolsósorban Isten országáról szóló tanítását támasztotta alá ószövetségi idézetekkel vagy utalásokkal”.<sup>42</sup> Szentírásismerete főleg a vitabeszédekben mutatkozik meg. De éppen ezekben tűnik ki igazán, hogy mennyire otthonos volt a Szentírásban, és mennyire lényeglátóan tudott szentírási szövegeket idézni és értelmezni. A feltámadással kapcsolatos vitában például a feltámadás tényét a Törvénynek (Tóra) egyik mondatából vezeti le. Ennek háttérében az áll, hogy vitapartnerei, a szadduceusok a Törvényt betűjét tekintették alapnak, a többi hagyománytól pedig eltekintettek. A feltámadás tanát is azért vetették el, mert arról a Törvényben kifejezetten nincs szó. Nem véletlen tehát, hogy Jézus éppen a Törvény egyik mondatára utal: „*hogy pedig a halottak feltámadnak, Mózes is megjelentette a csipkebokornál, mikor az Urat Ábrahám Istenének, és Izsák Istenének és Jákob Istenének nevezi*” (Lk 20,37).<sup>43</sup> Jézus az ószövetségi mondatot azon alapelv szerint értelmezi, amelyet éppen a szadduceusok hangoztattak: Isten az élők Istene, aki csak az élőkkel törődik, a halottakkal nem. Márpedig ha Isten, mint az élők Istene Ábrahám, Izsák és Jákob Istenének nevezi magát, akkor az évszázadokkal korábban meghalt ősatyáknak is élniük kell. Ha pedig élnek, fel is kell támadniuk.

### 2.3.2 Az Írás Krisztus számára eszköz

Jézus a vitabeszédein kívül is utalt a Szentírássra, sőt idézte is azt. Tanítása azonban nem korlátozódott az Írás értelmezésére. Számára az Írásra való hivatkozás csak *eszköz* volt, s nem önmagában álló és önmagáért történő tevékenység. Lényegében saját működését, a megszokottól eltérő és az ellenfelek által kifogásolt magatartását s nem utolsósorban Isten országáról szóló tanítását támasztotta alá ószövetségi idézetekkel vagy utalásokkal (vö. Lk 4,18-21; 6,3sk. 7,22).<sup>44</sup>

---

<sup>41</sup> Tarjányi: *i. m.* 62–63.

<sup>42</sup> Uo. vö: Lk 4,18–21; Lk 6,3; Lk 7,22.

<sup>43</sup> Vö. 2Móz 3,5.

<sup>44</sup> Tarjányi: *i. m.* 64.

Érdekes a Törvény, pontosabban a Törvény előírásaival kapcsolatos hozzáállása. Az erkölcsi parancsokat megerősíti, sőt szigorítja (vö. Mk 7,10 és párh.; 10,19 és párh.; Mt 5,21-30.33-37), a rituális utasításokat viszont relativizálja (vö. Mk 7,14–23 és párh.). Mind a szombat, mind pedig a házasság kérdésében a teremtés rendjére, vagyis a teremtő Isten akaratára hivatkozva állítja egészen új fénybe az Ószövetség munkatilalomra, illetve a válásra vonatkozó előírásait (vö. Mk 2,27; 10,6-9).<sup>45</sup>

Igen jelentősek az ún. *antitézisei* is, ezekben ugyanis kifejezetten az ószövetségi törvény bizonyos kitételeivel szemben foglal állást. Az antitézisek sajátos, antitetikus (ellentétre épülő) formulával kezdődnek: „*meg mondatott a régieknek ... Én pedig mondom nektek*” (vö. Mt 5,21.27.31.33.38.43). Bár a magyarázók szerint a Mt 5,21–48-ban található hat antitézis egyetlen nagy irodalmi egységgé formálása az evangélista szerkesztői tevékenységének eredménye, abban nincs okunk kételkedni, hogy az antitézis-formula Jézustól származik.<sup>46</sup> Antitézisek a zsidó irodalomban is találhatók. A rabbik a gyakorlati törvényértelmezéskor gyakran állították szembe saját álláspontjukat más tanítók nézetével. Az egyéni értelmezést az „*én pedig mondom*” formulával vezették be. Ezen tagadhatatlan hasonlóság ellenére van egy korántsem mellékes különbség Jézus antitézisei és az írástudók hasonló megnyilatkozásai között. Jézus nem más tanítók véleményével szemben teszi kijelentéseit, hanem közvetlenül az Írással, az Írásban kifejezésre juttatott isteni szóval szemben. A „*mondatott*” formula Istenre utaló szenvedő szerkezet (*passivum divinum*).<sup>47</sup> Ebből következik, hogy Jézus végeredményben az Isten által adott törvénnyel veti össze saját álláspontját. Miként az első (Mt 5,21–22) és a második antitézis (Mt 5,27–28) azt mutatja, hogy a szembeállítás nem szükségképpen jelenti a Törvény bizonyos cikkelyeinek az eltörlését. Inkább radikalizálásról beszélhetünk. Az viszont kétségtelen, hogy Jézus a Törvény felett állónak tekinti önmagát. Nem az Írás más helyei vagy más törvencikkelyei alapján érvel, hanem szabadon, bármiféle egyéb hivatkozás nélkül, kizárólag saját nevében és saját tekintéllyel beszél. Önmagának igényli a jogot, hogy Isten akaratát végérvényesen közvetítse és kifejtse.<sup>48</sup>

### 2.3.3. A hallgatóság viszonyulása Jézus tanításához

Az írástudók és Jézus tanítása közötti különbségeket a hallgatóság is érzékelte, illetve megjegyezte. Mivel a nép ismerte az írástudók tanítását, mindig ehhez képest hallgatták az előadót. Ha kellemes volt az, amit hallottak, akkor a tanítóval együtt lelkesedtek. Azonban a törvényről való tanítás elviselhetetlen terheket helyezett rájuk, ezért az ilyen tanítás, mindig ellenállást és gyűlöletet váltott ki;<sup>49</sup> a jobb érzésűekből pedig kétségbeesést, mivel nem tudják megtartani a követelmények

---

<sup>45</sup> Tarjányi: *i. m.* 64.

<sup>46</sup> Lohse: *i. m.* 87.

<sup>47</sup> A szenvedő szerkezet Isten cselekvésének jelzésére használták.

<sup>48</sup> Joachim Gnilka: *Das Matthaus-Evangelium* I, Freiburg, 1988, 151–152.

<sup>49</sup> Ld. Ap Csel 17,16–34.

szertint: „Erőtlenné tettétek az Isten parancsolatait a rendelkezéseitek által” (Mt 15,6). Ha viszont tudomásukra jutott, hogy a tanító sem tartja meg azt, amit képvisel, akkor ez a törvény iránti közömbösségre készítetett egyeseket: „Ez a nép szájával közelget hozzám, és ajkával tisztelget; szíve pedig távol van tőlem” (Mt 15, 8).<sup>50</sup>

Ezzel ellentétben a Jézus tanításával szemben már nem tudták az eddigi, megszokott hozzáállást gyakorolni, mivel Jézus olyan erővel hatott rájuk, ami teljesen szokatlan volt számukra, és zavarba hozta őket: „És lőn, mikor elvégezte Jézus e beszédeket, álmétkodik vala a sokaság az Ő tanításán: Mert úgy tanítja vala őket, mint akinek hatalma van, és nem úgy, mint az írástudók” (Mt 7, 28–29). Az „álmétkodott” szó (*exemplésszonto* «εξεπλησσουντο», szó szerint „lesújtva”, „lenyűgözve”) az eredetiben erőteljesebb kifejezés, mint amit Károli Gáspár fordított. Ez a szó erőteljes és hirtelen támadt hatásra utal. Ezek az emberek nem csupán álmétkodtak, hanem magával ragadta őket Jézus tanítása, szinte fogva tartotta a gondolataikat és érzelmeiket mindaz, amit Jézustól hallottak, és nem tudtak elszakadni ezektől a gondolatoktól és érzelmektől. Mert a Jézus tanításában olyan hatalom nyilvánkozott meg, amely az ő életükben fejtette ki a hatását. Az Istentől származó Ige ugyanis „elhat a szívnek és léleknek, az ízeknek és a velőknek megosztásáig, és megítéli a gondolatokat és a szívnek indulatait” (Zsid 4,12), és ebben a munkájában nem lehet megállítani.

Jézus sohasem kereste az emberek elismerését, nem törekedett népszerűsége, ebből adódóan nem is mindig örültek annak, amit mondott. Nem hunyt szemet a nép körében uralkodó bűnös szokások felett, hanem nyíltan megfedtte azokat (Mt 15,9), miközben a bűnbánó bűnöst szeretettel fogadta (Mt 9,18–26), függetlenül attól, hogy milyen mélyen volt a bűn szennyében.

Az írástudók és Jézus tanítói módszerének összehasonlítása után végkövetkeztetésként az alábbi megállapításokat tehetjük: bár Jézus tanításában is nagy szerepet játszott a Szentírás, illetve a Törvény, nem az volt a végső tekintély és hivatkozási pont. Jézus saját nevében, saját tekintéllyel és hatalommal tanított (vö. Mk 1,22). Jézus tanítása mögül tehát valami különleges öntudat mutatkozik meg.

## 2.4. A Mester és a tanítvány kapcsolata

Jézus tanítása egészen különös és ma már szinte ismeretlen emberi viszonyban történt: a *mester* és *tanítvány* kapcsolatába. A mester nem csupán tanító, a tanítvány pedig nem csupán tanuló. Jézus nem egyszerű tanító és nem egyszerű tanulókat toborzott, hanem Mester akart lenni, akinek Tanítványai vannak.<sup>51</sup>

Tanítványait maga választotta ki és hívta el (Mt 4,18skk; Mk 1,16–18), és nem a tanítványok választották őt, mint ahogy ezt hangsúlyozza is (Jn 15,16). Közöttük voltak olyanok is, akiket az írástudók alkalmatlannak, sőt méltatlannak tartottak a tanítványságra (pl. a volt vámszedőt, Mátét). Az

---

<sup>50</sup> Vö. Mt 15,9.

<sup>51</sup> Stegemann Hartmut: A kumráni leletek jelentősége Jézus és a korai kereszténység megértése szempontjából. In: *Mérleg*, 1995/1. sz. 37.

oktatás középpontjában nem a Törvény állt, s nem is követelte meg annak ismeretét úgy, mint más rabbik. A tanítványok abból kaptak külön oktatást, ami Jézus igehirdetésének fő témája volt, vagyis Isten országáról.<sup>52</sup>

A tanítványok nem csak „tanulók” voltak, azaz nem csak oktatást kaptak, hanem Jézus követőivé váltak: élet- és sorsközösséget vállaltak vele. Jézus megkövetelte tanítványaitól, hogy szakítsanak addigi életformájukkal, sőt a családi kötelekkel is: *„Ha valaki hozzám jön, de nem gyűlöli apját, anyját, feleségét, gyermekeit, fivéreit és nővéreit, sőt, még saját magát is, nem lehet a tanítványom”* (Lk 14,26). Ebben áll Jézus és tanítványainak különös viszonya. Az apostolok Jézus családjának tagjai voltak, és vele járták végig Galileát (Mk 1,39; Mt 4,25). Osztottak vele az út fáradalmaiban, nehézségeiben (Jn 4,6). Hallgatták beszédeit, együtt jártak, beszélgettek vele, napi útmutatása alapján tanulták meg, hogyan éljenek. Míg Jézus a köré sereglő hatalmas sokasággal foglalkozott, tanítványai kíséretében voltak: teljesítették parancsait, könnyítették munkáját. Segítettek rendet tartani a nép között, elhozták hozzá a szenvedőket, vigasztaltak (Mk 6,30–44). Megkeresték az érdeklődő hallgatókat, magyarázták nekik az Írásokat és többféleképpen munkálkodtak javukra. Tanították, amit Jézustól hallottak, minden nap gazdag élményekre tettek szert. Míg Jézus volt velük, rámutatott hibáikra (Mt 16,21–28; Jn 3,1–16), tanácsokat, útbaigazításokat adott nekik (Mk 9,33–50; Mt 20,20–28), majd kiküldte őket, mint képviselőit (Mt 10). Erősítette bizodalmaikat Isten igéjében, és nagymértékben oldotta félelmüket a rabbiktól, lazította kötődésüket a hagyományokhoz. Jézus életének példája sokkal hatékonyabb volt a tanítványok nevelésében, mint egymagában bármilyen oktatás a tantételekre. Együtt voltak mindig, mindenüvé közösen mentek, így segíthették, bátoríthatták egymást, együtt táplálkoztak, tanácskoztak, imádkoztak, mindegyikük ereje kiegészítette a másik gyöngeségét (ApCsel 1,14).

A legegyszerűbb módon készültek föl az utazásra – későbbi szolgálatukra. Semmit sem tehettek, ami elfordíthatta elméjüket a munkától, vagy ellenkezést válthatott ki, s elzárta volna a további munka lehetőségét. Nem hordhatták a vallási tanítók öltözetét, sem semmilyen olyan ruházatot, külső dolgot, amely megkülönböztette volna őket az egyszerű emberektől. Nem kellett a zsinagógákba menniük, és istentiszteletre hívniuk az embereket, a tanítást házról házra járva kellett gyakorolniuk. Nem volt szabad szükségtelen üdvözlésre vesztegetniük az időt, vagy hosszabb ideig vendégeskedni. Ám mindenütt el kellett fogadniuk az olyan emberek vendégszeretetét, akik olyan szívesen fogadták őket, mintha magát Krisztust ültetnék asztalhoz. Ezzel az üdvözléssel kellett belépniük a hajlékokba: *„Békesség e háznak!”* (Lk 10,5) Az üzenet, melyet vinniük kellett, ez volt: elközeledett Isten országa (Mt 10,5–14).

---

<sup>52</sup> Az 1947 és 1956 között megtalált és feltárt „qumráni tekercsek” megvilágítják, hogy „milyen gondolati kontextusba tartozott Jézus üzenete Isten uralmáról, Isten országáról és Isten uralmi területéről a földön. Ennek ellentétpárja nem a római idegenek politikai uralma volt, ahogy azt sokáig még a legnevesebb kutatók is gondolták, hanem a Gonosz hatalma a világban, mindenekelőtt a bűn, szenvedés, éhség, betegség és halál, amelyekkel szemben Isten üdvözítő hatalmának kellett érvényesülnie.

Jézus a tanítványok nevelése, tanítása, a későbbi szolgálatra való felkészítése alkalmával bemutatja a rájuk váró küzdelmeket, felfedi a csata jellegét, tervét (Mt 10,16.22). Előtárja a rájuk leselkedő veszélyeket, a megkívánt önmegtágadást (Mt 16,24-26; Mt 10,37-39a; Lk 14,25-35). Azt kívánja, legyenek tisztában az küldetésükkel, ne lephesse meg őket az ellenség. Természetfeletti erővel kell harcolniuk, de biztosak lehetnek a természetfeletti segítségben is. A harc sikeres végkimenetele érdekében, szoros kapcsolatban kell lenniük Istennel.

Jézus felhívja tanítványait figyelmét a veszélyekre is: „*Óvakodjatok az emberektől*” (Mt 10, 17). Az emberi elgondolások gyakran szemben állhatnak Isten terveivel (Mt 10,17-20; Mt 5,25-26). Tanítja, hogy bár ő nem lesz velük testileg, mégsem lesznek magukra, mert elküldi a Vigasztaló Lelket, aki velük lesz (Jn 15,26; Jn 16,7-8). Éppen ezért szolgálóinak nem kell előre beszéddel készülniük, amikor megpróbáltatnak. Előkészületeiket nap mint nap kell megtenniük: kincsként kell őrizniük Isten ígéjének értékes igazságait, imával megerősíteniük hitüket. Ha próba jön rájuk, a Szentlélek éppen azokat az igazságokat idézi emlékezetükbe, melyekre szükségük van.

Jézus erősítette tanítványait: „*Ne féljete azoktól, akik a testet ölik meg, a lelket pedig meg nem ölhetik*” (Mt 10, 28). Akik hűségesek Istenhez, azoknak nem kell félniük emberektől vagy a Sátán ellenségeskedésétől. Krisztusban biztosított az örök életük. Egyetlen félelmük az legyen, nehogy lemondjanak az igazságról, és így elárulják a bizalmat, mellyel Isten megtisztelte őket. Azonban azt is megparancsolta, hogy ne tegyék ki magukat szükségtelen üldöztetésnek. Ő maga gyakran felcserélte egyik munkaterületét egy másikkal, hogy óvakodjék azoktól, akik életére törnek (Jn 11,7). Amikor Názáretben visszautasították és megpróbálták megölni, lement Kappernaumba, ahol az emberek csodálkoztak tanításán, „*mert beszéde hatalmas vala*” (Lk 4,32). Így szolgálóinak sem szabad elbátortalanodniuk az üldöztetéstől, hanem olyan helyet kell keresniük, ahol tovább dolgozhatnak.

A tanítás erőt meghaladó feladatával, a harc nehézségével, az emberi gyűlölködésekkel is tisztában van a Mester, ezért biztosítja tanítványait Isten együttérzéséről: minden kísértésben, próbában közel van Isten; egy veréb sem eshet a földre az Atya tudta nélkül (Mt 10,29). Megígéri: „*ahogyan ti vallást tesztek énrólam az emberek előtt, úgy tesztek én is vallást rólatok Isten és a szent angyalok előtt*” (Mt 10,32-33). Így leszek én a ti képviselőtök a mennyben.

Jézus Krisztus – tehát – az apostolokat, nemcsak tárgyi tudás elsajátítására bízta, készítette föl, hanem arra az életformára, amelyet ő az Atya közelségében élt meg. Míg az írástudók sokszor a tanítványok előtt csak villogtatták tudásukat, bölcsességüket, addig Jézus a reális helyzetképet tárta tanítványai elé. Elmagyarázta mit, hogyan, kinek a nevében és ereje által kell szólniuk, tenniük. Ezzel a tanítási módszerrel megváltoztatta az addigi mester-tanítvány kapcsolatot.

Az evangélisták a tanítás módszeréről is beszámolnak. Jézus interaktív módon tanított (Mt 16,13-20); a tanítványok kérdezhetek is (Mt 19,27). Jézus tanítványai sohasem függetlenítették magukat Mesterüktől: nem lettek önálló iskolák vezetőivé, mint a korabeli írástudók tanítványai. Nekik mindenben és mindenkor Jézushoz kellett igazodniuk, és az ő „ügyét” kellett képviselniük (ld. ApCsel: azt az életformát és igehírdetői szolgálatot vitték tovább, amelyet Jézus megtanított nekik, s amit meg is követelt tőlük a Mt 10-ben).

Lényeges az a mód, ahogy Jézus nemcsak tanítóként, hanem nevelőként, sőt lelkigondozóként is viszonyult a szorosabb és szélesebb tanítványi körhöz. Mint nevelő, a pozitív „kivetítést” gyakorolta. Simonban meglátta a kősziklát; az is lett, vértanúságával bizonyítva Mestere igazát. Magdolnában meglátta a tisztaságot, és Magdolna megtisztult. Lévíben a nagylelkű, minden anyagi felett lévő, a meg nem fizethető értékek iránti vonzalmat, és Lévi otthagya a vámszedőasztalt. Zakeusban meglátta Ábrahám igaz fiát, és az megigazult. Jó léleismerő volt. Vigyázott, hogy se a sikertelenség, se a siker el ne fordítsa őket a számukra kitűzött céltől. Egy pillanatra sem mondott le tanítványai neveléséről. Nem mondja, hogy nevelhetetlenek, bár néha megjegyzi, hogy ezt vagy azt már tudniuk illene. Imádkozott értük (Jn 17,1-26). Úgy tudott egyént és közösséget „megcélozni” tanításával, hogy azonnali megértés is származott belőle, de későbbi, utólagos elmélyedni tudás is.<sup>53</sup>

## 2.5. A tanítás tárgya és célja a hitvallástétel: Jézus a Krisztus

Az Újszövetségben a hitre nevelés egy egészen különleges értelemben is megjelenik: ezt az újat maga Jézus Krisztus hozza. Nemcsak azért, mert ő maga a tanítás alanya, tehát ő végzi a tanítás feladatát, hanem azért is, mert Jézus személyében maga Isten közeledett el az emberhez, s ezzel a tanítás minősége is megváltozott. Már nem volt írástudói dicsekvés, vagy szemfényvesztés, nem volt prófétai félelemmel teljes, sokszor erőtlen tanítás, hanem az Igazság tanítójának (ld. Jóél 2,23) örök életre szóló tanítása, amely olyan hatalommal érkezett a hallgatóság felé, hogy azonnal döntésre készítette a vágyakozó és nyitott szívű embert.

Jézus Krisztus tanításának rendkívüliségére utal az a tény is, hogy bár ő volt a Tanító, a Mester, mégsem egy magán kívül lévő valóságról beszélt! Nem idegen, addig ismeretlen fogalmi, teológiai rendszert vázolt föl, hanem saját magát tanítja. Bizonyosságot tesz arról, hogy benne, az Isten országába való bemenetel lehetősége jelent meg: „*Térjetez meg, mert elközelített a mennyeknek országa*” (Mt 4,17). Minden amit, mond, tesz, az Róla tesz bizonyosságot. Ő az igazság, amelyet Pilátus keres (Jn 18,37-38), Ő az a Pásztor, aki életét adja juhaiért (Jn 10). Ő az, akiről szól Keresztelő János (Mt 3,13-15; Jn 3,22-36), és ő az, akit megígért Isten a világnak szabadítóul (Ézs 7,14; Lk 1,51; Ap Csel 4,12).

Márk evangélista azzal kezdi Jézus nyilvános működésének bemutatását, hogy néhány mondatban összefoglalja Jézus igehirdetését: „*Beteljesedett az idő, és már elközelgett az Isten országa. Térjetez meg, és higgyetek az evangéliumban*” (Mk 1,15). Bár ez az összefoglalás Márk szerkesztői tevékenységének az eredménye, nem lehet kétséges, hogy találóan fogalmazza meg Jézus tanításának lényegét. Jézus Isten országának közelségét hirdette, s ennek megfelelő magatartásra szólított fel. Tanítása tehát egyszerre üdvösség hirdetés és megtérésre való felszólítás.<sup>54</sup>

---

<sup>53</sup> Barsi Balázs OFM: Jézus, a pedagógus. In: *Új Ember* LIV. évf., 35.

<sup>54</sup> Gnilka, Joachim: *Jesus von Nazaret*, Freiburg, 1990, 87–88.

Jézus igehirdetésének részletesebb ismertetése előtt megjegyzem, hogy a megszokott "Isten országa" kifejezés nem a legmegfelelőbb. Az *ország* behatárolt területre utal. Márpedig a görög *baszileia* (βασιλεια) és a mögötte álló arám *malkut* főnevek dinamikus értelműek: aktív uralmat, vagyis uralkodást jelentenek. Ezért helyesebb, ha az *Isten uralma* kifejezést használjuk. Már az Ószövetség idejében az a meggyőződés uralkodott, hogy Isten a végidőben véglegesen megvalósítja és egyetemessé teszi királyi uralmát: leszámol a gonoszág minden formájával, megszünteti a szenvedést, a hívőket pedig az üdvösség javaival halmozza el (vö. És 24,24; Dán 7). Jézus éppen ennek a végidőbeli istenuralomnak, vagyis a végidőbeli üdvösségnek az elérkeztét hirdette.

Jézus tanításában sajátos, hogy Isten uralmának mind jelenbeli, mind jövőbeli vonatkozása van: Jézus működése által Isten uralma már jelen van és megtapasztalható, a végleges megvalósulásra azonban még várni kell. A jelenben hatékony istenuralomra céloz Jézus, amikor kijelenti: „*Isten országa közöttetek van*” (Lk 17,21). Isten uralmának jelenlétét tanúsítják a csodák, főleg a beteggyógyítások és a démonűzések, melyeket Jézus az üdvösség jeleiként értékel: „*De ha én Isten ujjával űzöm ki a démonokat, akkor elérkezett hozzátok az Isten országa*” (Lk 11,20). Mivel Isten végidőbeli uralma Jézus működése által immáron közvetlenül megtapasztalható, ezért Jézus kortársai, főleg a Jézusra figyelő és hozzá csatlakozó tanítványok sokkal boldogabbak, mint a korábbi nemzedékek: „*Boldog a szem, amely látja, amit ti láttok. Mert mondom nektek, hogy sok próféta és király akarta látni, amit ti láttok és nem látta, hallani, amit ti hallotok, és nem hallotta*” (Lk 10,23-24). Isten uralmának jelenléte mutatkozik meg abban is, hogy Jézus a bűnösök felé fordul: Isten irgalmas szeretetét hirdeti meg számukra és a bűnbocsánat lehetőségét kínálja fel nekik, sőt a bűnbocsánatot ő maga közvetíti számukra. Isten ingyenes kegyelme több példabeszédnek is alaptémája. Főleg a szőlőműködésről (Mt 20,1-16) és a tékozló fiúról (Lk 15,11-32) szóló példabeszédeket emelhetjük ki. Ezekben Jézus egyértelműen kifejezésre juttatja: Istennek az a végleges döntése, hogy megvalósítja az üdvösséget, amelyre kivétel nélkül mindenki – a bűnösök és a társadalom kivetettjei is - meghívást kap.<sup>55</sup>

Isten uralmának végső, egyetemes és dicsőséges megvalósulása még hátra van. A beteljesedés azonban biztos. Nem kétséges, hogy Jézus szerves összefüggésben látta az általa beköszöntött és hatékony, valamint a végső állapotához érkező istenuralmat. Isten végső országa nem más, mint annak kiteljesedése, ami Jézus személye és működése által már kezdetszerűen jelen van. Ezt a meggyőződést szemléltetik a mustármagról és a kovásról szóló példabeszédek (Lk 13,18-21). Ahogy a kicsi mustármag terebélyes cserjévé növekszik, úgy fog Isten országa is kiteljesedni. Ahogyan a kovász lassan és fokozatosan átjárja a lisztet, és tésztává formálja azt, úgy a Jézus által beköszöntött istenuralom is lassan és fokozatosan áthatja az emberek életét. Hasonló a magvetőről (Mk 4,1-9 és párh.) és a növekedő vetésről (Mk 4,26-29) szóló példabeszédek mondanivalója is: az elvetett mag a különböző akadályozó tényezők ellenére is biztosan termést hoz, mégpedig minden várakozást

---

<sup>55</sup> Gnilka: *i. m.* 88-89.

felülmúló mértékben. Ugyanígy az Isten uralma, a Jézus működését kísérő sikertelenségek ellenére is, biztosan elérkezik a beteljesedéshez.<sup>56</sup>

Ő a tanító és a tanítás egy személyben. S ő a tanítás célja is: „*Én vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz énbennem, ha meghal is él*” (Jn 11, 25). Ő maga a tanítás célja, mert ő, a benne hívőknek életet jelent. Az egyik legfontosabb cél az, hogy a tanítvány vagy tanított közösség ne csak tárgyi ismeretként tanulja meg a jézusi tanítás lényegét, hanem elmenvén azonképpen is cselekedjék. Megfogalmazta földre jövetelének a célját: „*Mert úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy ha valaki hiszen őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen*” (Jn 3, 16). Tehát Isten szabadító tervének az alanya és az eszköze, de egyben célja is.

Krisztus tanításának célja, az emberi elme felvilágosítása az isteni kegyelemről. Egyszemélyben egyesítette Isten és az ember világát, az immanens és a transzcendens világot. Tanításával és megváltó cselekedetével megteremtette az utat, a hidat Isten és az emberek között, áthatotta ezt a két különböző világot.

## **2.6. Jézus Krisztus tanításának jellemzői**

Azon túl, hogy ő a tanítás alanya, a tárgya és célja, tanításának voltak más, pedagógiai jellemzői is. Ezek a jellemzők a mindenkori pedagógus jellemzői lehetnek. Példájáéval olyan vonásokat mutatott fel, amelyek megváltoztatták a nevelési folyamatot.

### **2.6.1. Hatalommal tanított**

Krisztus tanítását hallva, a sokaság álmélkodott, mert nagy különbség volt az akkori tanítók és Megváltónk tanítása között. Nem törekedett szemfényvesztésre, hanem Istentől kapott feladatát végezte. Isten felruházta őt, azzal a hatalommal, amellyel uralkodhat a hallgató lelkek felett. Felruházta azzal az erővel, amely megragadja az emberi szívet és elmét. Felruházta az Ige erejével, amely megfogyanva harminc, hatvan vagy száz annyit terem (Mt 13, 23).

Hatalmas volt, ahogy megragadta a sokszínű sokaság, minden tagjának szívét, mert például bizonyosságot tesz arról az Írás, hogy farizeusok, szadduceusok, egyszerű emberek, nők, férfiak, gyerekek hallgatták tanítását, és nem unatkozhattak, mert felüdítette őket a hallott tanítás. Ő gyakran azonnal tudta alakítani, az emberi személyiséget. Hatalmának titka az a kapcsolat, mely közötté és Atyja között volt.

---

<sup>56</sup> Uo.



### 2.6.1.a. Jézus Krisztus és az Atya kapcsolata

Jézusnak, mint Fiúnak az Atyával való egészen közvetlen kapcsolatát részletesebben az a mondás fejt ki, amelyet Jézus „örömeénekének” vagy „dicsőítő imájának” nevezhetünk: „Magasztallak, Atyám, ég és föld Ura, hogy elrejtetted ezeket a bölcsek és okosak elől, és kinyilvánítottad a kicsinyeknek. Igen, Atyám, így tetszett ez neked. Mindent nekem adott Atyám. Senki sem ismeri a Fiút, csak az Atya, és az Atyát sem ismeri senki, csak a Fiú, és az, akinek a Fiú ki akarja nyilatkoztatni” (Lk 10,21-22; vö. Mt 11,25-26).

Az idézett mondatok eredete igen vitatott. A biblikusok egy része főleg az Atya és Fiú kölcsönös ismeretére vonatkozó kijelentés (Lk 10,22), illetve a kijelentésben levő fejlett krisztológia miatt az ősegyház húsvét utáni „reflexiójának” tekinti azokat. Mások szerint a mondások Jézustól származnak, vagy legalábbis „valódi Jézus-szavak feldolgozását” adják. A legtöbb teológus a második nézetet fogadja el. Úgy vélik, a dicsőítő ima tartalma nem idegen Jézus igehirdetésétől.<sup>57</sup>

Az Atya és a Fiú kölcsönös ismeretéről szóló mondás (Lk 10,22) szervesen kapcsolódik az előzőhöz. Azt magyarázza meg, mi áll a Jézus által közvetített kinyilatkoztatás háttérében, honnan van hatalma mindenk felett, vagyis honnan ismeri Jézus Isten tervét és Isten titkait. J. Jeremias<sup>58</sup> kimutatta, hogy Palesztinában, családi viszonylatban használatos volt az a kijelentés, hogy apa és fia kölcsönösen ismerik egymást. A fiú számára ez az ismeret azt is jelentette, hogy bepillantást nyerhetett apja titkaiba; például megismerhette a kézművesség rejtelseit. Jézus valószínűleg ezen családi tapasztalatból kiindulva – az apa titkait csak a fia ismeri – szól az Istennel való egyedülálló kapcsolatáról. A mondat értelmezésénél azonban azt is figyelembe kell vennünk, hogy az *ismerni* ige a *Bibliában* nemcsak intellektuális fogalom: nemcsak értelmi megismerést jelöl, hanem benső, közvetlen, egzisztenciális közösséget is. Jézus tehát bensőséges és közvetlen életközösségben van az Atyával, s minden Istennel kapcsolatos *ismerete* végeredményben erre az életközösségre vezethető vissza.<sup>59</sup>

Jézus tanítói tevékenységének azon vonásait, amelyek eltérnek a megszokott tanítói vagy prófétai megnyilatkozásoktól és isteni előjogokat érintenek, az „Abba” megszólítással érzékeltetett kapcsolat fényében érthetjük meg. Jézus az Atyától kapta a hatalmat az emberi lelkek felett, és ezzel a hatalommal, ezzel az egyedi képességgel változtatta meg hallgatóságának a tanításhoz való viszonyulását. Egyszóval Jézus istenségének erejével végezte a tanítói szolgálatát.

---

<sup>57</sup> Kasper Walter: *Jézus Krisztus*, Budapest, 1996, 123.

<sup>58</sup> Joachim Jeremias: *Abba. Studien zur neutestamentlichen Theologie und Zeitgeschichte*, Göttingen, 1966, 145-152.

<sup>59</sup> Jeremias: *i.m.* 47-54.

## 2.6.2. Tudással tanított

Az evangéliumok egyértelműen bizonyosságot tesznek, arról, hogy a szellemi ellenfelei, a farizeusok, írástudók, a szaduceusok, számtalan esetben próbálták fogas kérdésekkel, legyőzni, illetve hallgatósága előtt megszegyenyíteni. Azonban Jézus szellemi fölénye kivédhetetlen volt (Mt 22,15-39). Ismerte az írásokat, azokat a kérdéshez megfelelően pontosan tudta idézni. A Hegyi Beszédében a mózesi törvényt idézi, illetve magyarázza (Mt 5,17-48). A názáreti zsinagógában Ézsaiás próféciját olvassa, magyarázza, illetve magára értelmezi (Lk 4,34). A keresztfán a zoltárok szavával szól Istenhez: „*ELI, ELI! LAMA SABAKTÁNI?* azaz: *Én Istenem, én Istenem! Miért hagyál el engemet?*” (Mt 27, 46 vö Zsolt 22, 2).

Figyelmes volt arra, hogy kérdezője, milyen filozófiai, avagy vallási-szellemi irányzathoz tartozik. A farizeusnak farizeus módján adta meg a választ (Mk 2,18-28; Mk 8,11-21; Mk 10,1-12); a szaduceusnak az ő felfogása szerint (Mk 12,18-27). Az egyszerű embereknek a maguk nyelvén válaszolt (Lk 10,46-52; Lk 7,11-17; Jn 4; Jn 8,1-11). Fel tudott emelkedni a képzett emberek szintjére, de le is ereszkedett hallgatóságának egyszerű tagjaihoz.

Tudása nemcsak a tárgyi ismeretben volt nyilvánvaló, hanem amikor elhangzott az ő tudásából egy részlet, az a címzett életének megváltozását célozta meg (Lk 19,1-10; Jn 4,1-45). Mindig a megfelelő időben, helyen és tartalommal szólta Isten dolgait. Tudta azt is, hogy kinek milyen bátorításra van szüksége; ismerte hallgatóságának kérdéseit, s tanításában, beszédében fel tudta üdíteni őket, ezekre választ nyújtott (Mk 2,1-8-12). Jézus Krisztus tudása kiterjedt az egész ember valóságára. Kiterjedt az Írásokra. Része volt tudása megváltói tervének, része volt Istentől kapott hatalmának.

## 2.6.3. Szeretettel tanított

Maga Krisztus nem erőltette az igazság egyetlen szavát sem, hanem mindig szeretettel beszélt arról. Az emberekkel való érintkezésben a legnagyobb tapintattal, előzékenyen, kedves figyelemmel járt el.

Sohasem volt durva, sohasem szólt szükségtelenül egyetlen szigorú szót sem, sohasem okozott szükségtelenül fájdalmat érzékeny lelkeknek. Nem bírálta az emberi gyöngeségeket. Félelem nélkül leplezte le a képmutatást, a hitetlenséget, a bűnt, de súlyos feddéseit szelíd hangon mondta. Krisztusnak az önzetlen szolgálatban megnyilvánuló szeretete hatásosabb a gonosztevő megjobbításában, mint a pallos vagy a törvényszék. Ezek a törvényszegő elrettentéséhez szükségesek, ám a szerető misszionárius ennél többet tehet. A szív a megrovás hatására gyakran megkeményedik - ám Krisztus szeretetére meglágyul

Tanítványai emberi képességeiket tekintve, nem különböztek más emberektől, mégis kiválasztotta őket a tanulás és a későbbi igehirdetés szolgálatára. Ha civakodás támadt a tanítványai között, azt féltőn szerető feddással oldotta meg (Lk 9,46-50). Nem kereste sosem a maga hasznát,

könnyebbségét, dicsőségét. Mindig megelégedett az emberek egyszerű hálájával (Lk 8,1-3; Jn 4,1-45; Lk 17,11-19), és társaságukban jobban érezte magát, mint a képzett farizeusok között. Szemében minden lélek értékes. Miközben mindig isteni méltósággal viselkedett, szeretetteljes tiszteletet tanúsított Isten családjának minden tagja iránt. Mindenki elbukott lelket látott, akit meg kell mentenie. Sírt Jeruzsálem, a szeretett város fölött (Mt 23,37-39; Lk 19,41-44), mely visszautasította, nem fogadta el őt, aki az út, az igazság és az élet (Jn 14,6). Megtagadták, mégis szánakozva, szelíden szemlélte, s mélyen sajnálta őket.

Szeretetének legnagyobb bizonyítéka az, hogy képes volt meghalni felebarátjaiért, mert tanítása szerint, ez a legnagyobb mértéke szeretetünknek (Jn 15,3). Ám ő nemcsak felebarátjaiért volt képes a legkínosabb halált magára venni, hanem az ellenségeiért is. Az áruló Júdást végig szeretetben viselte el tanítványai között, sosem közösködött ki. A tagadó Péter számára megadta a bűnbánat lehetőségét (Mt 26,75), sőt rehabilitálta, és szikla-tanítvánnyá tette (Jn 21,15-17). Szeretete túláradt minden más emberi érzésen, szeretete azóta is emberek százainak változtatta meg életét.

Szeretetéből fakadó más tulajdonságai:

a) Különös gondja volt az eltévedt bárányokra. Kereste az elveszetteket, és megadta számukra a megtérés lehetőségét. A mások által megvetetteket, féltő szeretettel vette körül, és nem engedte tovább süllyedni bűneikben! A személyválogatás ellen, mindig felszólalt, nem hagyta szeretetteljes dorgálás nélkül ezt a bűnt (Lk 19,1-10).

b) A megrepedt nádat nem törte el (Mt 12,20). Nem sújtott tovább a törvény paragrafusainak idézetével az amúgy is szenvedőt, hanem isteni gondoskodásába vonja. A lélek megváltását tekintette céljának, nem az ítéletet. Minden embert ebbe a gondoskodó és féltő szeretetbe próbált bevonni, sőt ezt tanította az apostoloknak is.

c) Szelíd volt és alázatos. Bár Isten felruházta a bűnök bocsánatának, a lelkek és a betegségek fölötti hatalommal, sosem tekintette ezt zsákmánynak. Nem magának követelte a meggyógyított emberek háláját, hanem mindig Istenre irányította az emberek köszönő szavait, dicséretét. Viszont ha nem köszönték meg Istennek a gyógyulás kegyelmét, azt meg jegyezte, illetve azért megfeddte őket (Lk 17,11-17). Megérezte az emberek fájdalmait, kételyeit és szelídségéből fakadóan Ő közelített az emberekhez (Jn 4). Tanítványainak is azt adta feladatul, hogy tanulják meg Tőle az alázatos és szelíd tulajdonságokat, erényeket!

d) Valóban szerette a bűnösöket (Mt 11,19; Lk 7,36-50). Ő maga mondja ki, hogy a bűnösök barátjának fogják nevezni (Mt 11,19). És valóban az volt, mert nem vetette meg őket, nem terhelte még jobban a törvényt idézve, hanem szeretetével, és bűnbocsátó kegyelmével vette körül őket. Nem mondott le sosem a megmentésükről, hanem mindig kereste őket, és magához vonzotta, „mert azért jött, hogy megkeresse és megtartsa, ami elveszett” (Lk 19,10)!

e) Nem utolsó sorban imádkozott neveltjeiért, övéiért (Lk 6,12skk; Mt 7,7; Jn 17). Nemcsak feladatként bízta a tanítványokra az imádkozás lehetőségét, hanem Maga is élt vele. Mielőtt valamit cselekedett volna, tettét mindig megelőzte az ima, a hálaadás, a dicséret (Mt 26,26-27; Mt 26,39-44; Mk 1,35; Mk 6,41; Lk 6,12; Lk 10,21-22; Jn 11,41; Jn 17,1-26.). Sosem hanyagolta el a lélek

kiáradásának, megkönnyebbülésének lehetőségét, hanem mindenkor kapcsolatban volt az Atyával, s ilyenkor merítette a további harcra, munkára, szolgálatra az erőt. Tanítványaiért is imádkozott, az Atya kegyelmébe és szeretetébe ajánlotta őket (Jn 17,1-26). Tusakodott Istennel gyengeségeikért, hitetlenségükért. Megtanította övéit is az Atyával való beszélgetésre, imádkozásra (Mt 6,9-13; Lk 11,1-4). Egész élete hálaadó imádság volt.

## **2.7. Neveléstani szempontok**

Jézus Krisztus tanítása magával ragadta hallgatóságát. Az egyszerű emberek is megértették és az írástudó sem unatkozott mellette. Az általa gyakorolt módszerben is felulmúlhatatlan volt.

### **2.7.1. Jézus kifejezésmódja**

Jézus Krisztus anyanyelve az arám volt, tehát tanításának legnagyobb részét arámul végezhette. Viszont nincs kizárva, hogy valamilyen idegen nyelven is beszélt. Leginkább a görögre kell gondolnunk, mint a kor műveltségének a nyelvére, de talán a latinra is (Mt 8,5-13).

Kifejezésmódja nagyon egyszerű volt, mindenki megérthette, a gyerek is, a felnőtt is. Nem használt nagy szavakat bölcsességének fitogtatása érdekében, hanem a mély igazságokat egyszerű szavakkal fogalmazta meg. Olyan szavakat használt, amelyeket mindenki értett, mindenki használt. Szabatosan fogalmazott, könnyedséggel tárta hallgatói elé Isten gondolatait, titkait. Gyakran magyarázott példázattal.

#### **2.7.1.a. Tanításának fő módszere és eszköze a: példázat (példabeszéd)**

Minden pedagógus sokszorosan tapasztalja, hogy mennyire nem homogén az a közösség vagy társaság, amelyet oktatnia kell. Ha Jézus működését nézzük, azt kell megállapítanunk, hogy még inkább érzélte ezt a nehézséget. „Neki gondolnia kellett kortársaira is, de az utókorra is. S kortársai az ókori mezőgazdasági kultúrában éltek, voltak közöttük írástudók és analfabéták egyaránt. Az utókor még sokszínűbb tömegeket és rétegeket jelent: minden kor minden emberének értenie kell tanításának lényegét.”<sup>60</sup> Ezért alkalmazta a példabeszéd műfaját, mert olyan képes beszédű válaszokat tudott adni, amelyek közérthetőek.

Nem csupán pedagógiai, didaktikai céllal használta ezt a műfajt, hanem azért is, mert ez a kifejezésforma felelt meg leginkább az általa hozott „üzeneteknek”. Ezekben Isten uralmát összekapcsolta az emberek mindennapi tapasztalataival és így Isten uralmát egészen közel hozta

---

<sup>60</sup> Tarjányi: *i. m.* 62.

hallgatóságához. „Beszél Istenről, az ő országáról, melyet az élet legmindennapibb tényeihez hasonlít. De ebben a mindennapiságban van valami nyugtalanító, ami váratlanul tör ránk, és a hallgatókat arra a következtetésre vezeti: Isten közel van, értünk van, de nem olyan, amilyennek elképzeljük.”<sup>61</sup>

Az embereket megnyitja, megfelelő magatartásra indítja. Tulajdonképpen beszélhetett volna másként is, hisz vannak a vallásos nyelvnek másfajta beszédformái is: „*Jézus azonban többnyire történeteket mond és hallgatói ezek alapján megértik, hogy mi a fontos Istennek ezzel a világgal kapcsolatban.*”<sup>62</sup> És éppen ezek a történetek, melyeket a mindennapi életből vett, világítják meg Jézus isteni üzenetét. Rajtuk keresztül a hallgató még ma is felfedezheti, hogy a hétköznapi tapasztalatokban, a mindennapi életben Jézus milyen távlatokat tár fel és mélyít el.

#### *A példázatok műfaja*

A példázat szó az egyik legrégebb prózai műfaj, és mint kifejezési forma, zsidó gyökerű, a rejtett értelmű, közvetett kifejezés minden formáját jelentette. Az Újszövetségben alapvetően erkölcsi tanulságot adó rövid elbeszélés, mely általános érvényű összehasonlítás formájában követendő vagy kerülendő magatartásformát határoz meg.<sup>63</sup> Kozma Zsolt háromféle példázattípust különböztet meg: tulajdonképpeni példázat vagy parabola; túlzó példázat vagy hiperbola; példa-elbeszélés vagy embola.

### **A. A parabola**

„**Tulajdonképpeni** értelemben vett **példázatoknak** azokat nevezzük, amelyeknél a történetben semmi rendkívüli nincs, úgyhogy a hallgató már magával a képben adott történettel azonosul, egyetért, és rámondja: igen, ez így szokott történni. Mintha Jézus azt mondaná: nem értitek Isten országának csodáját? Most elmondok egy történetet, s ha ezt megértettétek és ezzel egyetértettétek, akkor tudjátok meg, hogy Isten országa abban hasonló, ugyanúgy érthető...”<sup>64</sup>

Tehát a parabola maga a hasonlat kibővítése, amely egy bevezető kérdéssel (Mk 4,30: „Mihez hasonlítsuk az Isten országát? Avagy milyen példában példázzuk azt?”), vagy a Máté evangéliumában alkalmazó mondattal kezdődik: „Más példázatot is adott eléjük, mondván: Hasonlatos a mennyeknek országa a...” (Mt 13,31) illetve „Ismét hasonlatos a mennyeknek országa a...” (Mt 13,44)

Miután pedig a hallgató vagy az olvasó a példázat végére jár, megtapasztalt valóságként fogja fel a hasonlat hasonlított részét a hasonlóval, és a feltett kérdésre egyértelműen igennel fog válaszolni. Ezt az igent nevezhetjük Kozma Zsolt alapján „ahá effektusnak”, amikor a hallgató rádöbben, hogy ezt már ő is így tapasztalta, valóban ez így működik.<sup>65</sup>

---

<sup>61</sup> Tarjányi: *i. m.* 63.

<sup>62</sup> Uo.

<sup>63</sup> *Jubileumi kommentár, II.* – A Szentírás magyarázata, szerkesztette Bartha Tibor vezetésével a Zsinati Bizottság, Egyetemi Nyomda, Budapest, 1981 /18.

<sup>64</sup> Kozma Zsolt: *Jézus Krisztus példázatai*, kiadja az Iránytű Alapítvány, Kolozsvár, 2002, 27.

<sup>65</sup> Uo. 28.

Ezeknél a képes beszédekénél az üzenet határozza meg a képet, amelyet Jézus a példázott mesterség természetességében ad elő, ahogyan abban megtörténhetne változatlanul. Paraboláknak tehát többek között a mustármag, a kovász, a rejtett kincs, a drágagyöngy és a gyalom példázatát tekintjük.

## B. A hiperbola

A **hiperbolában** az üzenethez egyedi kép társul, amely sajátosságos mivolta által ragadja meg az olvasó, hallgató figyelmét és ébreszti rá az igazi üzenetre. Míg a parabolában a szereplő természetesen cselekszik, itt nem elvárt módon, kissé meglepően viselkedik, de Isten törvényei szerint. A hangsúly itt a fantáziára, az elképzelt eseményre tevődik, hogy Isten országának bemutatása annál szemléletesebbé váljon. „Jézus a váratlan elemet kapcsolja össze Isten országával.”<sup>66</sup> Éppen emiatt csodálkozik rá a hallgató Isten szeretetére, jóságára, kegyelmére illetve a példázat csodálatos üzenetére, vagyis arra, hogy a mennyeknek országa más, mint a mi elképzelésünk. (Erre a „mi” elképzelésünkre térek ki majd a *Két nézőpont összehasonlítása* című részben.) Kozma Zsolt a fenti rácsodálkozást nevezi „nahát-hatásnak”,<sup>67</sup> mely például a magvető meg a búza és konkoly példázatában van jelen.

## C. Az embola

Az **embola** sajátossága, hogy a kép és az üzenet egy síkon történik, az egész elbeszélés pedig egy metaforának fogható fel, ugyanis még nyelvileg sincs hasonlító elem benne. A példa-elbeszélésben felmerülő erkölcsi kérdéseket a hallgatónak magára kell vonatkoztatnia, és döntenie kell az adott helyzetben.<sup>68</sup> „...minden példa-elbeszélésnek eszkatológikus távlata van: az örök élet elnyeréséről, Ábrahám kebeléről, a megigazulásról, az Istenben való gazdagságról szólnak. Azzal a vezérmondattal, hogy elközelített a mennyeknek országa, Jézus Isten országát evilágivá teszi...”<sup>69</sup>

Ahhoz, hogy a példázatok alapüzenete kitűnjék, vizsgáljunk meg főleg értelemszerűen a Máté evangéliuma 13. részében (1–52. versek) előforduló hét példázatból hármat, amelyek mind besorolhatók a fenti kategóriák egyikébe (kivéve az embolába) és hivatottak ábrázolni Isten országának milyenségét, működését.

---

<sup>66</sup> Uo. 30.

<sup>67</sup> Uo. 32.

<sup>68</sup> Kozma: *i. m.* 33,

<sup>69</sup> Uo.

## D. Az allegória

Geréb Zsolt a példázatok műfaji sajátosságainak elemzésekor<sup>70</sup> az előbb említett három példázat típus mellett az allegóriát is megemlíti. Az allegória a metaforák láncolatából álló elbeszélés. Az egyes mozzanatokat külön meg kell világítani.

Az allegóriának, mint általában a hasonlatnak három eleme van: a tartalom ill. tárgyi anyag, igazság, a hasonlított dolog, (primum comparationis); a képanyag (secundum comparationis); a kettő közös vonása (tertium comparationis)-

A magyarázat első szakaszában külön vizsgáljuk a példázat képi felét és tartalmi felét. Az összehasonlítás rendjén a legfontosabb, hogy megtaláljuk azt a pontot, ahol a képanyag és a tárgyi anyag fedik egymást, ez a tertium comparationis. Ezt az összehasonlítási pontot élesen ki kell emelnünk és meg kell fogalmaznunk.<sup>71</sup> Az allegória szándéka az elrejtés, csak a beavatottak ismerik fel értelmét (pl. Jel 17,5-13) Jézus példázatai az első három csoportba tartoznak (szűkebb értelemben vett példázat, parabola, példa-elbeszélés). Csak a késői gyülekezet látott bennük allegóriát és ezért ennek megfelelően magyarázta azokat.<sup>72</sup>

Jézus a népet példázatok által tanította azért, hogy könnyebben felfoghatók legyenek Isten országának dolgai, és ugyanakkor elképzelhetőek legyenek a földi ember számára. Célja ezzel magyarázni és megvilágítani, de egyrészt el is rejtenii az értelmet. Csak azok számára válik világossá a hasonlat, akik teljesen egyetértenek az összehasonlításban szereplő tartalommal.<sup>73</sup>

A példázatok mindig konkrét helyzetben hangzanak el, amelyekből nem szakíthatók ki, mert a másképp magyarázás helyett a belemagyarázás csapdájába esnének.

Jézus tanítói működésében fontos szempont volt az egyénnek olyan megragadása, amely semmilyen kényszerítéssel nem jár. Teljesen meghagyja az illető szabadságát, ugyanakkor teljes lelepleződéssel, belső megvilágosodással jár együtt. „Abban az értelemben is befolyásolja hallgatóit, hogy nekik kell rájönniük szavai értelmére, melyek mindig tetteit, az ő személyét magyarázzák. Szavainak megértésén múlik magának Jézusnak az elfogadása vagy elutasítása... A példabeszédek hallgatói és olvasói belülről úgy éreznek személyes megszólítást, hogy közben nincsenek semmilyen lépésre sem kényszerítve. Saját maguktól függ, hogy elindulnak-e a Jézus- jelezte irány felé, s ha igen, mekkora tempóban és mekkora lépésekkel...”<sup>74</sup> Tanítását nem az izolált individuumnak, nem is a társadalomnak illetve a világnak címezte, hanem a társadalomban és a világban élő egyénnek.<sup>75</sup> Ezzel egyetlen célja volt: az ömellelte döntő személy ne csak Istennel lépjen elszakíthatatlan kötelékbe,

---

<sup>70</sup> Geréb Zsolt: *Újszövetségi biblikai teológia* (egyetemi jegyzet), Kolozsvár, 2004, 20.

<sup>71</sup> Geréb: *i. m.* 20.

<sup>72</sup> Uo. 21.

<sup>73</sup> Kálvin János: *Magyarázata Máté, Márk, Lukács összhangba hozott evangéliumához*. Fordította: Rábold Gusztáv, Könyvnyomda Rt., Székelyudvarhely, 1940.

<sup>74</sup> Anton Steiner - Volker Weymann: *Példabeszédek II*, Budapest, 1994. 39.

<sup>75</sup> Ignazia Maria Angelini: *A katolicizmus*. Gondolat - Szent Gellért Kiadó, Budapest - Szeged, 1991. 34

hanem vállalja a társadalomban az iránta való hűséget. Az Isten országának polgáraihoz méltó radikális szeretet-programot.

A példabeszédek sajátossága, hogy általuk Jézus nemcsak tanítást ad az Isten országáról, hanem a hallgatókat be is vonja Isten uralmán ak az eseményébe. A hallgatóknak nemcsak értelmileg kell belátni és elfogadni valami igazságot, hanem állást is kell foglalni. Érdekes, hogy egyes példabeszédek befejezetlennek tűnnek. A tékozló fiú története például azzal zárul, hogy az apa – aki a példabeszéd tulajdonképpeni főszereplője – szeretettel hívja értetlenkedő és zúgolódó idősebb fiát: bocsásson meg ő is öccsének, és vegyen részt a számára rendezett lakomán. A befejezetlenség a konkrét helyzetből érthető. A hallgatóknak, vagyis a Jézus magatartása miatt zúgolódó farizeusoknak kell a befejezést megadni azzal, hogy elfogadják-e vagy sem azt a meghívást, amelyet Jézus éppen a példabeszéddel intéz hozzájuk.<sup>76</sup>

Példabeszédeinek szembetűnő sajátossága még, hogy rövidnek és ugyanakkor szemléletesnek. Viszonylag kevés személy szerepel bennük, általában névtelenül. A szereplők közül kettőnél több egyszerre sohasem beszél egymáshoz. Helyszín és időmeghatározás nincs, a szereplők érzelmeiről általában nem történik említés. A történeteknek általában nincs külön befejezésük, olyan metaforák, amelyeknek így is megfelelő kifejező erejük van. Néha előfordul, hogy Jézus valamely példabeszéd után még visszakérdez, maga is kérdést tesz fel annak, aki előtt a példabeszédet elmondta.<sup>77</sup>

Mindezzel az volt a fő célja, hogy aki az általa hirdetett biztos igazságot felfedezi, az olyan életigazító tényezővé tegye azt, amelyben nevelődni, növekedni tud. Személyes kapcsolataiban olyan segítői szerepet vállalt, amely a másik teljes át- és hozzáformálódását kibontakoztathatja: „A személyt úgy tudta magához vonzani, hogy az kilépve önmagából, Jézusban és a Jézushoz kötődő társakban is önmagára talált.”<sup>78</sup> Ez a magyarázata, hogy a lehető legkülönbözőbb felfogású és múltú embert is képes volt egy közösségbe integrálni.

## 2.7.2. Vizualitás

Maga a példázat műfaja megkívánta, hogy aki ilyen módon fejezi ki mondanivalóját, az vizuális legyen. Mert a köznapi képek használata, vagy más szembetűnő eszközök megjelenése elengedhetetlen követelmény volt.

Jézus Krisztus is gyakran beszélt történetekben, azok mögé elrejtve mondanivalóját. Ilyenkor sok képet is használt. A Máté evangéliuma tizenharmadik részében hét krisztusi példázatról olvashatunk. Ezeknek a képanyaga rendkívül gazdag; leginkább a mindennapi élethez kapcsolódnak.

---

<sup>76</sup> Tarjányi: *i. m.* 63.

<sup>77</sup> Steiner - Weymann: *i. m.* 40.

<sup>78</sup> Tarjányi: *i. m.* 63.



Bárhon fordult meg Jézus, akár egy családi házban, akár a tó partján, vagy esetleg fent a hegyen, mindig felhasználta azokat az elemeket amelyek ott körülötte voltak (Pl. só – Mt 5, 13; gyertya – Mt 5,15; gyalom – Mt 13,47). A tékozló fiú példázata is nagyon sok képet tartalmaz. A Hegyi Beszéd erkölcsi magyarázataiban is találkozhatunk mindig ilyen vizulítást gazdagító elemekkel (Vö. Mt 6,26; 6,28). Így a Krisztus által kimondott igazság jobban megérthető, könnyebben elképzelhető és jobban megfoghatóbbá válik.

### **2.7.3. Jézus előadásmódja**

*A tanító Jézus* című fejezetben megláthattuk, hogy nagyon sok helyen tanított Jézus: a tóparttól a hegyig, a templomtól az egyszerű emberek házáig. S ilyenkor nagyon sok volt a hallgatója, mert az előadásmódja vonzotta az embereket. A farizeusok és az írástudók féltek Tőle, mert tanítása magával ragadta a sokaságot (Mk 11,10). Nem lehetett véletlen az sem, hogy a négyezer ember megvendégelésének történetében az emberek három napon át hallgatják Jézus tanítását, míg végül Jézus szánja meg és elégti meg testi eledellel is őket (Mk 8,1-2).

Jézus vonzotta a gyermekeket, akikről azt írja Márk evangélista, hogy szívesen mentek Jézushoz (Mk 10,16). Lényeges megjegyeznem, hogy pszichológiailag bizonyított tény az, hogy a gyermekek csak ahhoz mennek oda szívesen, akit bizalomra ébresztőnek, vonzónak, érdekesnek találnak. Amerre csak a Megváltó járt, szelíd, kedves modora megnyerte a gyermekek tetszését. Ő maga lelkiileg vonzotta a gyermekeket színe elé. Amikor hozzá mentek, sosem küldte el őket, hanem ölébe vette őket, és áldásában részesítette mindannyiukat!

### **2.7.4. Jézus Krisztus előadásának érdekessége (humora)**

Jézus Krisztus tanítói szolgálatában több alkalommal is az embereket megvidámító módon adta elő az isteni bölcsesség és kegyelem ajándékát. A Hegyi Beszédében a következő módon szól: „Miért nézed a szálkát atyádfia szemében, a magad szemében pedig miért nem veszed észre még a gerendát sem” (Mt 7,3). Ilyen módon talán könnyebb volt a tanítását megértetni hallgatóságával, és ugyanakkor érdekes is volt mondanivalója, élvezhető volt tanítása (ld. még: a szúnyog és a teve! A teve és a tű foka stb.)

Bizonyára Mesterünk is tudta, hogy a tanítás munkájában elengedhetetlen egy adag humorérzék birtoklása. E nélkül emberekkel foglalkozni, s különösen tanítani, nem lehet. Akinek van humora, az türelmes, s ez egy fontos tanítói erény, Jézus jellemében is megláthatjuk. Az emberi tévedéseket, gyengeségeket Isten humorának derűs fényében tudta szemlélni. Így a tanító nem vesz semmit túlságosan tragikusan, s ezért elkerüli a fontoskodás és a nagyképűség hibáját. Tud barát lenni pajtáskodás vagy cimboraság nélkül. Tanításának alaphangja mindig derűs, hiszen szolgálatával a jó hírt, az evangéliumot akarja hirdetni.

### 3.8.5. Tanításának költőisége

Megváltónk tanítói szolgálatát nemcsak humorral tette érdekessé, hanem prédikációiban, magyarázataiban megjelennek költői elemek is. Ezekkel élvezhetővé, de ugyanakkor kifejezőbbé tette mondanivalóját. A Hegyi Beszédét kilenc költői gyöngyszemmel, boldogmondással kezdi. Ezek által nemcsak az isteni értékrend és szemlélet másságát fejezte ki, hanem egyszersmind felkeltette hallgatóságának figyelmét is. Ugyanakkor az emberi bölcsesség kifejezőeszközét felhasználta, hogy Isten országának titkait, Isten kegyelmének lehetőségét az emberek számára ismerté és minél inkább kézzel megfoghatóvá tegye. Prófétai, királyi, bírói (Nátán, Salamon, Sámson) elődei nyomán haladva, szemléletesebbé, sőt irodalmi szintűvé tette költői megjegyzései által tanítói munkásságát.

### 2.7.5 Tanításának más jellemzői

Korunk egyik nevelési problémája az, hogy a gyermekek egyfajta rangsorolást éreznek a tanító részéről. Érzik azt, ha valakit a tanító képességeihez mérten többre értékel, illetve osztályoz, és felismerik azt is, amikor a pedagógus valamilyen szimpátia révén különbséget tesz diák és diák között. Megváltónk erre a problémára is adott megoldást a maga jellemében.

Olyan *részrehajlás* nélküliséget valósított meg, melyben a legkülönbözőbb emberek önmagukra ismerhettek, sőt egymást is el tudták fogadni. Olyan embereszményt fogalmazott meg, mely egyszerre volt az egyén és a közösség kötelmeinek a megvilágítója. Úgy mert *én* lenni, akár a másikkal, akár másokkal szemben, hogy sohasem oldódott fel az odaadásban. Úgy tudott támaszkodni a másikra, hogy az mindig megtartotta szuverenitását. Úgy tudta megoldani konfliktushelyzeteit, hogy sohasem függesztette fel énjét és eszményeit. Olyan kapocs, híd volt, mely által tanítványai Istennel és egymással is új távlatú közösségre léphettek. Így hát Krisztus átértelmezte és tovább vitte mindazt a tanítási és tanulási viszonyt és közösségi tevékenységet, amely meghatározta kora és az utókor pedagógiáját.

Lényeges kiemelni, hogy bár manapság a szavak és tettek között nagyon nagy különbségeket érzékelünk, Megváltónk korábban erre is gondolt, és tanítói szolgálatát adta például. Számára Isten szava, Istennek bölcsessége volt az, amit az embereknek tanított. Nem akart tudni semmi másról, csak ami az Atya akarata szerinti, az Atya dicsőségére és az embertársai javára. Tanította a szegények és a megvetettek iránti részvétet, és maga is részvételt tanúsított irántuk. Megparancsolta tanítványainak, hogy az éhezőknek táplálékot juttassanak, és maga is megvendégelte az Őt hallgató, éhező sokaságot (Mk 6,30-44; Mk 8,1-10). Felhívta tanítványai figyelmét, hogy a mezíteleneknek ruházatot adjanak. Szavait, tanításait, prédikációit alátámasztották irgalmasságának cselekedetei, amelyekkel mindig bizonyította istenségét és szavainak hitelét. Az elmélet nem Krisztus szájából hangzott el, hanem cselekedetei bizonyították, hogy elmélet és gyakorlat között nem feszül éles ellentét, hanem egyik kiegészíti a másikat, egyik elősegíti a másikat.

Tanítása kijelentés, lelki gondozás, kritika, írásmagyarázat és evangelizáció volt egyszerre. Tanítószolgálatára a legjellemzőbb az, amit János apostol fogalmaz meg: „Soha ember úgy nem szólott, mint ez az ember” (Jn 7,46).

## Záró gondolatok

### Krisztus mai pedagógusai

Igazi tanító, Jézus Krisztus számára alkalmas eszköz az, aki a legintenzívebb tanítószolgálatban forgolódva is *Krisztus* alázatos tanítványának vallja magát. Az alázat azonban nem valamiféle kegyes hangulat vagy kegyeskedő, álszent magatartás (műalázat), hanem komoly odaszánás, ami tanulást igényel: rendszeres és módszeres tanulást – a tanító részéről is. Isten gyermekeinek tanítója: *tanítva tanuló és tanulva tanító* keresztyén ember. Nem lehet kész, befejezett személy, hanem folyton fejlődő, előrehaladó ember, akinek egyre inkább gazdagodnia kell a kegyelmi ajándékokban, ha gazdagítani akar. Jézus Krisztus erre saját példáját adta, megkövetelte tanítványaitól is.

Ma a tanító alkalmassága – többek között – attól függ, *mennyire képes kortársai számára megfogalmazni az* üzenetet. Másképpen fogalmazva a tanító alkalmassága azt jelenti, hogy kortársai gondolati „sémáiban”, nyelvén, fogalmaiban próbálja meg kifejezni az evangéliumot. Feladata a hídverés, vagyis a kommunikációs barikádok legyőzése. Ez a hídverés csak akkor történhet meg, ha a „növendékek” megérzik: a tanításban nem a tegnap fájdalmas tapasztalatairól van szó, hanem a ma, sőt talán inkább a holnap kérdéseiről. A tanító akkor alkalmas mások tanítására, ha egyszerre a Biblia világa és a mai valóságok embere. Kifejezőmódjában, előadásmódjában is példát mutatott Megváltónk, ebben is hozzá kell hasonlítanunk.

Ahhoz azonban, hogy hidat tudjon verni a Biblia világa és a mai ember (gyermek, ifjú, felnőtt) világa között, nemcsak a Biblia világát kell alaposan ismernie, hanem az ember lelkét is. Már az Ószövetségben olvasható a figyelmeztetés: „*Neveld... a neki megfelelő módon*” (Péld 22,6). Ahogyan a legtehetségesebb nyelvtanárnak is szüksége van grammatikai ismeretekre ahhoz, hogy egy idegen nyelven eredményesen tudjon tanítani, úgy az iskolai - gyülekezeti tanítónak is hiába van „szókinccse”, azaz üzenete, ha nem ismeri azokat az utakat, amelyeken ezt eljuttathatja a tanítványai érzés- és tudatvilágához, sőt akaratához. Az emberi tényezők figyelmen kívül hagyása rendszerint megbosszulja magát. Még Pál apostolnál is így történt ez, noha őt – úgymond – magasabb szempontok vezérelték. Eutikust elnyomta az álom, amikor Pál a tanítást megnyújtotta éjfélig, s így történhetett, hogy Eutikus kizuhant a harmadik emeleti ablakból és (csaknem) belehalt – egy túlságosan hosszúra nyújtott tanításba (vö. ApCsel 20). Azóta is szól a kérdés minden tanítóhoz: Hogyan tanítasz? Álmosítóan? Fárasztóan? Igen, szükség van a lélektani törvényszerűségekre – például a figyelem lélektana – ismeretére. Ezeket Krisztus is alkalmazta, mert mondanivalóját a hallgatóság vallási, társadalmi szintjéhez mérte. Sosem volt unalmas, és sosem volt érthetetlen. Számunkra is kérdés az, hogy hol a határ a keresztyén lelki gondozó és a világi pszichiáter között? A ma pedagógusa mindkettőhöz kell hasonlítson. A világi pszichiáter tudását, a keresztyén lelki gondozó szeretetét és lelki érettségét kell magában ötvöznie. Szükséges itt megjegyezni, hogy a lélektani törvények ismerete és tiszteletben tartása még csak távolról sem akar a Szentlélek munkájának pótléka lenni. Már csak azért sem, mert Isten Lelkét semmilyen emberi erőfeszítéssel vagy tudománnyal pótolni nem lehet. Azt a gyökeres

változást, azt az áttörést, amit a Szentlélek munkája jelent, semmilyen emberi ügyeskedéssel előidézni nem lehet. Ugyanakkor azonban lehet nehezíteni, akadályozni, gátolni a Lélek munkáját az ún. ösztönös tanítással, rutinnal, hanyagsággal, felkészületlenséggel, improvizációkkal. A tanítóra is áll Theodor *Bovet* hasonlata a keresztény lelkigondozó és a világi pszichiáter közötti különbségről. A pszichiáter olyan tűzoltó, aki ismeri a tűz fészket, oda is tartja a fecskendő, csak éppen nem jön víz belőle. A lelkigondozó „slagjában” van víz, buzog is belőle bőven, csak nem a tűz fészkeire irányítja, hanem össze-vissza (mert nem ismeri, hol van a tűz fészke). Ezért van szüksége a lelkigondozónak a lélektani törvényszerűségek ismeretére. Ugyanezért a tanítónak, lelkipásztornak is.

Krisztus pedagógiai jellemét vizsgálva kiemelnék még két nagyon fontos jellemzőt, amit a ma nevelőjének is birtokolni kell. Számomra megdöbbentő volt, hogy bár sokszor egész nap tanított Jézus, mégis akadt mindig ideje az imában való elmélyülésre, az Atyával való kapcsolattartásra. Ugyanakkor sohasem szűnt meg neveltjeiért is imádkozni. Kérte Atyját, hogy szellemi durvaságukat csiszolhassa, felkészíthesse őket az evangélium szolgálatára. Meglátásom szerint, ha először a családban a gyermekeket megtanítanánk imádkozni, majd pedig a tanítás folyamatát is egy pár perces elcsendesedéssel kezdenénk, hatásosabb lenne az oktatás-nevelés művészete. Valamint ha a gyerekek eredményeiért, előmenetelükért imádkozna a nevelő, oktató, hitem szerint áldásosabb lenne munkája. Nem utolsó sorban, ha egy tanári gyűlést, vagy szülői értekezletet is a Krisztusban való elcsendesedéssel kezdenénk, az eredmény láthatóvá válna szemeink előtt. Mert Krisztus azt ígérte Hegyi Beszédében, hogy *„Kérjétek és adatik néktek; keressetek és találtok; zörgessetek és megnyitják néktek”* (Mt 7, 7).

Jézus Krisztus minden földi munkájában Atyja akaratát cselekedte, valósította meg, nem pusztán engedelmeségből, hanem az emberek iránti szeretetéből fakadón is. A szeretet érzése volt életének vezérfonala, sohasem feledte emberek iránti felülmúlhatatlan szeretetét kimutatni. Számára az volt a fontos, hogy minden embert az Atyához irányítson. Mindig együttérzéssel volt irántuk, szenvedéseikben, fájdalmaikban és gondterheltségükben mindig társuk. Nem utolsó sorban pedig életét adta mindazokért, akiket tanított, akik beszédét meghallgatták, és elmenve azonképpen cselekedtek. Szeretetének rendkívülisége leginkább az ellenségeinek a bűn terhe alól való megszabadításában mutatkozott meg. A ma pedagógusa, ha szeretetből fakadón végezné mindig és mindenféle szolgálatát, a nevelés hangulata és folyamata élvezhetőbb lenne. Ha a Pál apostol által elénk tárt szeretet- gyümölcsöket (Gal 5, 22) törekedne életében győzelemre juttatni, a nevelés sikeresebb lenne, s a legáldottabb szolgálatot végezné Isten dicsőségére, embertársai javára.

## Felhasznált irodalom

- Barsi Balázs OFM: Jézus, a pedagógus. Új Ember LIV. évf.,
- Bodó Sára: *Hitre nevelés a Szentírásban* in. Katechétikai es valláspedagógiai szöveggyűjtemény. Debrecen 1998
- Bustya Dezső: *Újszövetségi kortörténet (egyetemi jegyzet)*, Marosvásárhely, 2002
- Drimba Ovidiu: *Istoria culturii si civilizatiei I*, Editura Stiintifica si Enciclopedica. Bucuresti 1984
- Finánczy Ernő: *Az ókori nevelés története*. Budapest 1906 (Könyvért reprint kiadás 1984).
- Geréb Zsolt: *Újszövetségi biblikai teológia (egyetemi jegyzet)*, Kolozsvár, 2004,
- Gnilka, Joachim: *Das Matthaus-Evangelium I*. 1988, Freiburg
- Gnilka, Joachim: *Jesus von Nazaret*, 1990, Freiburg,
- Ignazia Maria Angelini: *A katolicizmus*. Gondolat - Szent Gellért Kiadó, Budapest - Szeged, 1991.
- Jentsch, Werner: *Handbuch der Jugendseelsorge I*, Gütersloh, 1973
- Jeremias, Joachim: *Abba. Studien zur neutestamentlichen Theologie und Zeitgeschichte*, 1966, Göttingen,
- Jubileumi kommentár, II.* – A Szentírás magyarázata, szerkesztette Bartha Tibor vezetésével a Zsinati Bizottság, Egyetemi Nyomda, Budapest, 1981
- Kálvin János: *Magyarázata Máté, Márk, Lukács összhangba hozott evangéliumához*, fordította: Rábold Gusztáv Könyvnyomda Rt., Székelyudvarhely,
- Kasper Walter: *Jézus Krisztus*, 1996, Budapest
- Kenessey Béla: *Az Ó-testamentum pedagógiája*, Kolozsvár, 1887
- Kozma Zsolt: *Jézus Krisztus példázatai*, kiadja az Iránytű Alapítvány, Kolozsvár, 2002,
- Lohse, Eduard: *Umwelt des Neuen Testaments*. Göttingen. 1980
- Stegemann, Hartmut: *A kumráni leletek jelentősége Jézus és a korai kereszténység megértése szempontjából*. Mérleg, 1995/1. sz.
- Steiner, Anton – Weymann, Volke r: *Példabeszédek II*. Budapest, 1994.
- Szabó Géza: *Katechetika.kurzus*. Budapest 1980.
- Tarjányi Zoltán: *Pedagogia Christiana*. Teológia XXVIII. évf., 1993/1. sz
- Tarjányi Zoltán: *Pedagogia I. A keresztény nevelés es oktatás története*. Apostoli Szentszék Könyvkiadó. Budapest 1998.
- Tóth Kálmán: *Az Úrnak félelme: ez a bölcsesség*. Kálvin Kiadó. Budapest 1998
- Újszövetségi fogalmak*, szerk. Vohmann Péter, Evangéliumi Kiadó, Budapest, ???????
- Wolf, Hans Walter: *Az ószövetség antropológiája*, Harmat, Budapest, 2003.